

RAPORT Z WIZYTACJI (ocena programowa)

**dokonanej w dniach 8 – 9 lutego 2014 r. na kierunku *zarządzanie* prowadzonym
w ramach obszaru nauk społecznych realizowanych
na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu praktycznym
w Instytucie Przedsiębiorczości
Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży.**

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

- przewodniczący: prof. dr hab. Danuta Strahl – członek PKA -
- prof. dr hab. Tadeusz Kufel - członek PKA –
- prof. dr hab. Jerzy Węclawski –ekspert PKA –
- mgr Hanna Chrobak-Marszał – ekspert PKA –
- Mateusz Mrozek – ekspert PKA – przedstawiciel Parlamentu Studenckiego RP

Krótką informacją o wizytacji

Wizytacja w Instytucie Przedsiębiorczości – jako jednostki organizacyjnej odpowiedzialnej za prowadzenie kierunku studiów - Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży na kierunku *zarządzanie* odbyła się z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2013/2014. Wizytacja tego kierunku studiów odbyła się po raz drugi. Pierwsza ocena jakości kształcenia na tym kierunku studiów odbyła się w roku 2007 i zakończyła wydaniem oceny pozytywnej Uchwałą Nr 113/2008 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 13 marca 2008 r.

Obecna wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą oceny Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Wizytacja ta została poprzedzona zapoznaniem się Zespołu Oceniającego z raportem samooceny przedłożonym przez Uczelnię. Natomiast raport Zespołu Oceniającego został opracowany na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, hospitacji zajęć dydaktycznych, analizy losowo wybranych prac dyplomowych oraz zaliczeniowych, wizytacji bazy naukowo-dydaktycznej, a także spotkań i rozmów przeprowadzonych z Władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami oraz studentami ocenianego kierunku.

Załącznik nr 1 Podstawy prawne oceny jakości kształcenia

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji

Kryterium 1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku formułowana przez jednostkę

1.1).

Uczelnia rozpoczęła działalność od prowadzenia kształcenia na kierunku *zarządzanie* w specjalności zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 czerwca 2004 r. (Dz. U. Nr 150 poz. 1570).

Od momentu wejścia w życie ustawy z dnia 27 lipiec 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym Uczelnia uzyskała autonomię w tworzeniu specjalności. Plany i programy studiów na wszystkie specjalności realizowane w ramach kierunku *zarządzanie* były zatwierdzone przez Senat.

W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń Senatu wraz z listami obecności w powyższych sprawach. W posiedzeniach tych organów brali udział tylko interesariusze wewnętrzni.

Procedury związane z utworzeniem kierunku zostały zachowane, tj. odbywały się zgodnie z zapisami w Statucie, po pozytywnym zaopiniowaniu dokumentów przez Senat.

Misja Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży została zatwierdzona przez Senat Uchwałą nr 71/2011 z dnia 15 września 2011 r. w sprawie przyjęcia Misji Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży, natomiast strategia Uczelni – Uchwałą Nr 26/2012 w dniu 26 kwietnia 2012 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży na lata 2012 - 2020, jako podstawowej jednostki organizacyjnej w rozumieniu przepisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (§ 11 ust. 1 Statutu Uczelni).

W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń Senatu wraz z listami obecności w powyższych sprawach.

Koncepcja kształcenia kierunku zarządzanie jest bezpośrednio podporządkowana misji Uczelni która w hasłowym ujęciu brzmi *Kształcimy praktyków*. W rozwinięciu misji podkreśla się prowadzenie studiów o profilu praktycznym w oparciu o kadre wybitnych specjalistów zarówno o dorobku naukowym jak i doświadczeniu praktycznym a także przedstawicieli praktyki gospodarczej i kształtowaniu wśród studentów postaw przedsiębiorczych. Koncepcja kształcenia na kierunku zarządzanie poprzez wybór praktycznego profilu kształcenia, wpisuje się w założenia misji, bowiem podstawowym celem kształcenia na kierunku ZARZĄDZANIE jest, jak określa to raport Samooceny (str 2.) przekazanie studentom nowoczesnej i praktycznej wiedzy z zakresu nauk o zarządzaniu w nawiązaniu do innych nauk pokrewnych oraz kształtowania myślenia o jej przydatności i skuteczności; przygotowanie do podjęcia pracy w roli samodzielnych przedsiębiorców, wykwalifikowanych pracowników, mających wiedzę i umiejętności zawodowe. Praktyczny charakter studiów znajduje w ramach przyjętej koncepcji kształcenia swoje odzwierciedlenie przede wszystkim w samych treściach programu kształcenia. W zakresie wiedzy przewiduje się, że ma ona charakter aplikacyjny. Kształtowanie umiejętności ma służyć nabyciu zdolności do rozwiązywania problemów dotyczących sfery organizacyjnej, prawnej i finansowej związanych z funkcjonowaniem organizacji a także umiejętność samodzielnej analizy pozyskiwanych informacji. W zakresie kompetencji społecznych zwraca się szczególną uwagę na samokształcenie, zdolność do pracy grupowej oraz postępowanie zgodne z normami etycznymi. Elementami procesu kształcenia, które mają wzmacniać jego aplikacyjny charakter jest realizacja części z zakładanych efektów kształcenia w środowisku pracy w ramach odbywanych przez studentów praktyk zawodowych w wymiarze 360 godzin oraz wykonywanie praktycznych zadań w ramach zajęć warsztatowych realizowanych w siedzibie uczelni. Uczelnia podkreśla, że dla nadania kształceniu charakteru praktycznego szczególnie nacisk kładzie na nabycie przez studentów umiejętności praktycznych. Służyć temu mają przede wszystkim specjalności dostosowane do potrzeb praktyki, sposób realizacji zajęć dydaktycznych wyrażający się w dużej liczbie godzin zajęć aktywnych, zaangażowanie do ich prowadzenia osób posiadających doświadczenie praktyczne, eksperckie, praktyki zawodowe oraz wymogi dotyczące przygotowania prac dyplomowych (aspekty praktyczne związane z funkcjonowaniem organizacji). Uczelnia wskazuje także, że realizowany w niej

praktyczny program kształcenia znajduje odzwierciedlenie w metodach weryfikacji efektów kształcenia.

Koncepcja kształcenia wpisuje się również w cele strategiczne Uczelni, które zakładają między innymi doskonalenie oferty dydaktycznej uwzględniającej aktualne potrzeby edukacyjne a w tym w szczególności potrzeby gospodarki. Należy również zauważyć że koncepcja ta realizuje jeden z zasadniczych celów strategicznych jakim jest rozwój projektów wdrożeniowych na rzecz praktyki gospodarczej stanowiących bazę dla kształcenia studentów i praktycznego doskonalenia kadry dydaktycznej. W Instytucie Przedsiębiorczości realizowany jest obecnie projekt p.t. *Wspieramy praktyków -współpraca nauka-biznes*. Projekt ten przewiduje włączenie studentów, którzy będą opracowywali prace projektowe będące pracami dyplomowymi. Praca taka będzie miała walor praktyczności poprzez rozwiązanie konkretnego przedsięwzięcia biznesowego.

Koncepcja kształcenia realizując cel strategiczny dotyczący doskonalenia oferty dydaktycznej i przystosowania jej do potrzeb gospodarki oferuje odpowiednie specjalności kształcenia jak: *Zarządzanie MSP, Zarządzanie projektami, Rachunkowość w zarządzaniu, Zarządzanie logistyką w przedsiębiorstwie*. Taka oferta zapewnia jej różnorodność a w konsekwencji umożliwi studentom wybór zgodnie z zainteresowaniami zawodowymi i naukowymi. Kształcenie które przewiduje specjalności jest elastyczne i umożliwia przystosowanie się również do oczekiwań rynku pracy. Innowacyjnym podejściem dydaktycznym na kierunku zarządzanie jest dążenie do integracji kompetencji społecznych absolwentów na dwóch obszarach : kompetencji z zakresu zarządzania, informatyki oraz kompetencji z zakresu technologii branżowych szczególnie technologii żywności. Realizacja tego zamierzenia następuje poprzez projekt *Wspieramy praktyków -współpraca nauka-biznes*. Koncepcja kształcenia osadza przyszłość kierunku *zarządzanie* w integracji z pozostałymi kierunkami prowadzonymi na Uczelni i praktyką gospodarczą.

1.2).

Proces ustalania i opracowania koncepcji kształcenia był podparty procesem opiniowania i szerokich konsultacji zarówno z interesariuszami wewnętrznymi jak i zewnętrznymi. Uczelnia podjęła szerokie badania ankietowe w których brali udział: kadra, studenci i przedstawiciele przedsiębiorstw. Badania ankietowe miały dużą zwrotność. W ankietach pytania dotyczyły efektów kształcenia i praktyk zawodowych.

Uczelnia była zainteresowana odpowiedziami oceniającymi stopień zgodności propozycji zawartej w koncepcji kształcenia w tym efektach kształcenia z oczekiwaniami wspomnianych trzech grup interesariuszy: kadry, studentów i pracodawców (zrzeszonych w Łomżyńskiej Izbie Przemysłowo – Handlowej). Odkonstatało się spotkanie panelowe interesariuszy na którym dyskutowano wyniki ankiet. Efektem konsultacji było zwiększenie wymiaru praktyk zawodowych z 3 tygodni do 12 tygodni. W prace nad określeniem koncepcji kształcenia na kierunku zarządzanie była zaangażowana również Instytutowa Komisja ds. Jakości Kształcenia. Organizowane były ponadto zebrania wszystkich nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na kierunku zarządzanie, na których dyskutowano o programie kształcenia, standardach prac dyplomowych, zasadach odbywania praktyk, realizacji poszczególnych przedmiotów i w szczególności powiązań pomiędzy tymi elementami procesu kształcenia. Dodatkowo kadra akademicka dyskutowała ze studentami nad wizją kierunku. Uczelnia przedstawiła zespołowi oceniającemu pełną dokumentację w tym zakresie.

Przy Instytucie Przedsiębiorczości PWSliP działa ponadto Rada Praktyków Instytutu Przedsiębiorczości. Pełni ona funkcje doradcze i stanowi forum współpracy między środowiskiem akademickim a przedsiębiorcami oraz przedstawicielami organów administracji publicznej. Rada włączono była w pracę nad koncepcją kształcenia a w szczególności

dyskutowano nad rolę Rady w procesie weryfikacji efektów kształcenia. Członkowie Rady wskazywali na zakres kompetencji i postaw absolwentów szczególnie przydatnych z punktu widzenia pracodawców. W opinii władz Instytutu i Uczelni dzięki działalności Rady możliwe jest stałe dostosowywanie procesu kształcenia do wymagań lokalnego rynku pracy, w tym oferty specjalności kształcenia, co w przypadku kształcenia na profilu praktycznym ma szczególne znaczenie.

Również szczegółowe rozwiązania koncepcji kształcenia były konsultowane ze społecznością Uczelni. Plany studiów i programy kształcenia były przedmiotem obrad Senatu, w którym uczestniczyli studenci. Uchwałą Nr 77/2013 z dnia 23 września 2013 r. Senat określił efekty kształcenia oraz program kształcenia dla kierunku *zarządzanie*.

Wszystkie zmiany w planach studiów i programach kształcenia wynikające ze zmian w przepisach prawa (tj. np. dostosowanie planów i programów do obowiązujących standardów kształcenia, utworzenie nowych specjalności), a także doskonalenia procesu kształcenia do zmieniających się potrzeb wewnętrznych odbywają się zgodnie z przyjętą w Uczelni procedurą, tj. przez Senat.

Zatem można uznać że koncepcja kształcenia była szeroko konsultowana ze wszystkimi grupami interesariuszy.

Uczelnia w raporcie samooceny informuje o udziale studentów w pracach nad określaniem koncepcji, celów i efektów kształcenia. Potwierdza to dokumentacja dotycząca opinii organów samorządu studenckiego względem programów kształcenia oraz działań w Instytucyjnej Komisji Jakości Kształcenia na kierunku Zarządzanie. Warto odnotować, że studenci mają realny, poza formalny wpływ na kwestie koncepcji kształcenia. Podczas spotkania ze studentami, często podkreślano bliskie i otwarte relacje z kadrą dydaktyczną, których efektem jest przyjmowanie informacji zwrotnej, która jest niewątpliwie praktyką godną podkreślenia, ze względu na to, że pomaga realnie wpływać na koncepcje i efekty kształcenia. Aktywność samorządu w zakresie zapewniania jakości kształcenia powinna zostać poddana głębszej analizie władz Instytutu. Studenci wizytowanego kierunku niewiele wiedzą o działaniach samorządu studentów w zakresie doskonalenia procesu kształcenia oraz roli jaką pełnią w ww. obszarze ich przedstawiciele. Studia na kierunku zarządzanie prowadzone są jedynie na pierwszym poziomie kształcenia, co w opinii studentów, opiekuna i członków Samorządu ogranicza chęć angażowania się w działalność samorządową,

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1.1) Koncepcja kształcenia kierunku zarządzanie o profilu praktycznym, jest w pełni zgodna z misją Uczelni i jej strategią. Akcentuje się praktyczny profil kształcenia zorientowany na uwzględnianie oczekiwań rynku pracy, wykorzystujący doświadczenie zawodowe kadry

1.2) W budowaniu koncepcji kształcenia biorą udział studenci, kadra akademicka, zespół ds. jakości kształcenia oraz przedstawiciele pracodawców. Koncepcja kształcenia powstaje w toku dyskusji oraz monitorowania jakości kształcenia.

Kryterium 2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

2.1).

Uczelnia przyjęła jako podstawowy a zarazem ogólny cel kształcenia na kierunku *zarządzanie* przekazanie studentom nowoczesnej a jednocześnie praktycznej wiedzy z zakresu nauk o zarządzaniu w powiązaniu z naukami pokrewnymi oraz przygotowanie do podjęcia pracy w roli samodzielnych przedsiębiorców bądź wykwalifikowanych pracowników w przedsiębiorstwach i organizacjach. Proces kształcenia ma także na uwadze kształtowanie aktywnych postaw wobec etycznych i społecznych problemów biznesu oraz zaangażowania i poczucia osobistej odpowiedzialności za podejmowane decyzje. Tak określony cel kształcenia odzwierciedla wszystkie trzy elementy przyjęte w Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, tj. wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. Dla poszczególnych przedmiotów cele kształcenia zostały określone w sylabusach. Odnoszą się one do wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych określonych w szczegółowych efektach kształcenia. Tak określone cele kształcenia determinują strukturę kwalifikacji ogólnych i szczegółowych absolwenta kierunku *zarządzanie*.

Efekty kształcenia dla ocenianego kierunku studiów zostały odniesione do nauk o zarządzaniu, jako dyscypliny wiodącej, oraz ekonomii. Efekty kształcenia zostały określone w Uchwale Nr 51/2012 z dnia 28.06.2012 r. a następnie zmienione Uchwałą Nr 77/2013 Senatu PWSliP w Łomży z dnia 23.09.2013 r. w sprawie przyjęcia efektów kształcenia oraz programu kształcenia na kierunku Zarządzanie. Zmiana efektów kształcenia w 2013 r. miała na celu ich udoskonalenie z uwzględnieniem uwag pochodzących od interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych.

Efekty kształcenia po modyfikacji dotyczą studentów, którzy rozpoczęli kształcenie od roku akademickiego 2013/2014. Uczelnia ustaliła dla ocenianego kierunku studiów 19 kierunkowych efektów kształcenia. Zostały one odniesione do wszystkich 11 obszarowych efektów kształcenia przyjętych dla profilu praktycznego. Większość efektów kierunkowych (11) odniesiono do jednego efektu obszarowego, a 6 do dwóch efektów obszarowych i dwa do trzech. W zakresie umiejętności uczelnia sformułowała 14 efektów kierunkowych odnosząc je do 11 efektów obszarowych. Także w tym przypadku większość efektów kierunkowych (9) odniesiono do jednego efektu obszarowego. Zwraca w tym aspekcie uwagę fakt, że Uczelnia w koncepcji kształcenia deklaruje przywiązywanie szczególnej wagi do kształtowania w ramach ocenianego kierunku studiów umiejętności studentów, ale te efekty kierunkowe rozwinęła w mniejszym zakresie niż odnoszące się do wiedzy. Wreszcie w zakresie kompetencji społecznych Uczelnia określiła 10 efektów kierunkowych odnosząc je do wszystkich 7 efektów obszarowych. Odniesienia efektów kierunkowych do efektów obszarowych we wszystkich trzech zakresach (wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych) należy uznać za prawidłowe i zgodne z zasadami KRK .

W sylabusach przedmiotów sformułowane zostały szczegółowe efekty kształcenia. Ich liczba dla każdego przedmiotu wynosi od 2 do 4 każdorazowo w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. W odniesieniu do każdego efektu szczegółowego wskazano odniesienie do jednego efektu kierunkowego. Efekty szczegółowe są sformułowane w sposób prawidłowy i właściwie powiązane z efektami kierunkowymi.

Dla ustalenia zakresu umiejętności praktycznych niezbędnych do nabycia przez studentów ocenianego kierunku Uczelnia posiłkowała się opiniami przedstawicieli potencjalnych pracodawców. Opinie interesariuszy zewnętrznych o programie kształcenia zostały pozyskane w trakcie panelu dyskusyjnego oraz ankiet wypełnionych przez przedstawicieli praktyki. Przy Instytucie Przedsiębiorczości prowadzącym oceniany kierunek działa poza tym Rada Praktyków, która pełni funkcje doradcze i stanowi forum współpracy środowiska akademickiego z przedsiębiorcami i administracją publiczną. Rada opiniuje w szczególności efekty kształcenia, w tym efekty dla praktyk zawodowych.

Na podstawie powyższej analizy można stwierdzić, że w odniesieniu do ocenianego kierunku studiów prowadzonego na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu praktycznym występuje zgodność założonych celów oraz specyficznych i szczegółowych efektów kształcenia z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, a także z koncepcją rozwoju kierunku. Specyficzne i szczegółowe efekty kształcenia tworzą odpowiednio spójną całość. Efekty kształcenia dla ocenianego kierunku studiów zostały opracowane z uwzględnieniem opinii przedstawicieli pracodawców.

Opracowano również efekty kształcenia dla praktyk zawodowych. Sylabus praktyki zawodowej określa w sposób prawidłowy cele praktyki, zadania niezbędne do realizacji w trakcie jej trwania, określa warunki jej zaliczenia. Określono także szczegółowe efekty kształcenia dla praktyki zawodowej w ujęciu trzech kategorii – wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Efekty te zostały sformułowane prawidłowo, ze wskazaniem sposobów ich weryfikacji.

Sylwetka absolwenta dla cyklu kształcenia wygasającego-standardowego jest zgodna ze standardami kształcenia.

Analiza matrycy efektów kształcenia oraz sylabusów przedmiotów pozwala na stwierdzenie, że w odniesieniu do ocenianego kierunku studiów możliwe jest osiągnięcie założonych kierunkowych efektów kształcenia poprzez realizację celów i szczegółowych – przedmiotowych efektów kształcenia. Studenci podczas spotkania z przedstawicielem Zespołu Oceniającego pozytywnie odnieśli się do możliwości osiągnięcia poszczególnych efektów kształcenia na swoim kierunku studiów. Niemniej studenci obecni na spotkaniu z zespołem oceniającym nie wiedzieli o jakiegokolwiek możliwości współudziału w pracach nad formułowaniem celów czy efektów kształcenia. Studenci stwierdzili również, że nie mają informacji na temat takich inicjatyw Samorządu Studentów. Pamiętając że byli to studenci studiów niestacjonarnych ZO uważa, iż należy podjąć działania upowszechniające w tej grupie studentów, możliwość włączania studentów do opiniowania efektów kształcenia.

Efekty kształcenia dla ocenianego kierunku studiów dostępne są dla interesariuszy zewnętrznych w systemie BIP a dla interesariuszy wewnętrznych po zalogowaniu w systemie USOS.

Studenci mają świadomość tego, gdzie w razie potrzeby szukać interesujących ich informacji. Materiały udostępniane są w wersji elektronicznej poprzez system USOS oraz stronę internetową uczelni, co umożliwia stały dostęp do potrzebnych informacji. Szczegółowe informacje dotyczące wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych jakie zdobędą w trakcie kształcenia są przekazywane przez prowadzącego na początku zajęć z każdego przedmiotu. Treści te, zdaniem studentów, w wystarczającym stopniu określają przebieg kursu i sylwetkę studenta po jego zakończeniu.

2.2).

Kierunkowe i szczegółowe- przedmiotowe efekty kształcenia zostały w odniesieniu do ocenianego kierunku studiów sformułowane w sposób zrozumiały. Ich określenie zostało oparte na terminologii zastosowanej przy formułowaniu wzorcowych efektów kształcenia dla nauk społecznych. Kierunkowe efekty kształcenia przyjęte przez Uczelnię ujęte zostały w formie zestawień tabelarycznych systematyzujących efekty w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Realizacja kierunkowych efektów kształcenia w ramach programu studiów została wskazana w matrycy odniesienia efektów kierunkowych poszczególnych przedmiotów. Istotne znaczenie dla opracowania systemu weryfikacji efektów kształcenia mają sylabusy. Wskazano w nich związek między efektami przedmiotowymi a efektami kierunkowymi. Efekty przedmiotowe uszczegóławiają i rozwijają efekty kierunkowe w

zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Szczególną przydatność dla weryfikacji realizacji szczegółowych efektów kształcenia mają zawarte w sylabusach matryce wskazujące za pomocą jakich form następuje sprawdzenie realizacji każdego z efektów. Na tej podstawie można stwierdzić, że efekty kształcenia zostały określone dla kierunku *zarządzanie* w sposób zrozumiały dla odbiorców informacji i pozwalają na stworzenia przejrzystego systemu ich weryfikacji.

Studenci podczas spotkania z zespołem oceniającym PKA jednoznacznie stwierdzili, że efekty kształcenia są im przedstawiane w sposób przystępny i zrozumiały. Osoby obecne były świadome tego jakie efekty będą mieli możliwość osiągnąć poprzez udział w zajęciach z danego przedmiotu.

2.3).

Dokumentacja toku studiów związana z potwierdzeniem uzyskania przez studenta zakładanych efektów kształcenia i kwalifikacji, tj. protokoły egzaminacyjne, oraz karty okresowych osiągnięć studenta, a także suplementy prowadzona jest prawidłowo. *Zwraca się uwagę, iż w wydawanych obecnie dyplomach zbędnie wypełniona jest pozycja „w obszarze kształcenia – nauk społecznych”, bowiem obszar kształcenia będzie dopiero wpisywany w dyplomach wydawanych dla absolwentów, którzy ukończą studia w roku akademickim 2014/2015, na podstawie programów zgodnych z KRK.*

Przechowywanie prac etapowych . W Uczelni obowiązuje wprowadzony Zarządzeniem nr 40/2007 Rektora z dnia 12 października 2007 r. w sprawie wprowadzenia Instrukcji Kancelaryjnej i Instrukcji organizacji i zakresu działania archiwum uczelnianego Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży. Dokumenty te określają zasady postępowania, mające zapewnić sprawne i szybkie wykonywane czynności kancelaryjnych oraz rzeczowy wykaz akt, który określa zasady przechowywania i postępowania z aktami w toku bieżącej pracy w komórkach organizacyjnych.

Po upływie okresu przechowywania akt w dziekanatach, tj. 2 lat, akta przekazywane są do archiwum uczelnianego na podstawie spisu zdawczo-odbiorczego, sporządzonego zgodnie z oznaczeniem przewidzianym w instrukcji oraz zgodnie z określonymi w niej symbolami.

Prace etapowe są przechowywane u prowadzących poszczególne przedmioty nauczycieli akademickich. *Natomiast brak jest przepisów (zarządzania Dziekana lub Rektora), z których wynikałoby w jaki sposób Uczelnia (Instytut) prowadzi dokumentację dotyczącą archiwizacji dokumentacji związanej z realizacją zajęć dydaktycznych i gromadzeniem dokumentacji potwierdzającej uzyskanie zakładanych efektów kształcenia.*

System weryfikacji efektów kształcenia został określony w Regulaminie studiów wprowadzonym Uchwałą Nr 124/2012 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży z dnia 20.12.2012 r. w sprawie zmiany Regulaminu studiów Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży. Regulamin określa, że okresem zaliczeniowym jest semestr. Warunkiem zaliczenia przedmiotu kończącego się egzaminem jest zdobycie przyjętej dla przedmiotu liczby punktów ECTS i uzyskanie pozytywnej oceny na egzaminie końcowym. Oznacza to wykazanie się wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami społecznymi określonymi dla każdego przedmiotu w programie studiów. Student ma prawo do zdawania trzech egzaminów poprawkowych. Regulamin określa warunki usprawiedliwiania nieobecności na egzaminie i uzyskiwania zgody na jego przełożenie. Weryfikacja zakładanych efektów kształcenia jest przeprowadzana w formie określonej w programie studiów i z zastosowaniem metod podanych w sylabusie przedmiotu. Są to egzaminy, zaliczenia pisemne, aktywność na zajęciach, wykonywanie prac

zleconych itd. W Uczelni stosowana jest tradycyjna skala ocen podlegająca przeliczeniu na oceny w systemie ECTS. Regulamin określa liczbę egzaminów na maksymalnie 5 w semestrze i 8 w ciągu roku akademickiego. Uzyskanie wszystkich zaliczeń i zdanie egzaminów przewidzianych w planie studiów dla danego ich etapu (semestru, roku) jest warunkiem awansu na semestr/rok następny. Regulamin określa również zasady awansu warunkowego w przypadku nie osiągnięcia efektów przewidzianych dla danego etapu studiów. Zawarte w Regulaminie studiów obowiązującym w Uczelni prowadzącej oceniany kierunek studiów warunki i zasady weryfikacji efektów kształcenia są prawidłowe i odpowiadają powszechnie przyjętym w krajowym szkolnictwie wyższym.

Sylabusy przedmiotów dla ocenianego kierunku studiów określają sposoby zaliczenia przedmiotu i weryfikacji przyjętych dla niego szczegółowych efektów kształcenia. Sposoby weryfikacji efektów kształcenia ujęte w formę zestawienia tabelarycznego zawierają wszystkie efekty kształcenia przewidziane dla danego przedmiotu z podaniem w jaki sposób każdy z nich jest weryfikowany. Określenia te są odpowiednio dokładne, gdyż wskazują odrębnie sposób weryfikacji efektów kierunkowych w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Sposób weryfikacji efektów kształcenia został określony w sylabusach w odniesieniu do praktyk zawodowych. Studenci wypełniają dziennik praktyki potwierdzany przez zakładowego opiekuna praktyki oraz raportu z praktyki. Także proces dyplomowania został objęty systemem weryfikacji efektów kształcenia w formie przedstawienia koncepcji pracy, rozdziałów i całego opracowania.

Na tej podstawie można stwierdzić, że dla ocenianego kierunku studiów wprowadzono kompleksowy i spójny system weryfikacji efektów kształcenia obejmujący wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne dla wszystkich przedmiotów oraz odnoszący się do wszystkich etapów procesu kształcenia.

Formy zaliczenia poszczególnych przedmiotów określone zostały w sylabusach. Są one odrębnie wskazane w odniesieniu do wykładów, ćwiczeń i laboratoriów. W przypadku realizacji danego przedmiotu z zastosowaniem różnych form zajęć określono udział zaliczenia poszczególnych form zajęć w ocenie ogólnej. W przypadku wykładów jako formy zaliczenia stosuje się: testy sprawdzające wiedzę oparte na pytaniach zamkniętych jednokrotnego i wielokrotnego wyboru oraz pytaniach otwartych, rozwiązywanie zadania praktycznego, aktywność na zajęciach. W odniesieniu do ćwiczeń zaliczenie jest dokonywane najczęściej na podstawie: aktywności na zajęciach, wyników kolokwiów, analiz studiów przypadku, pracy w grupach, projektów indywidualnych i grupowych, prezentacji przygotowanych opracowań.

W sylabusach przedmiotów zamieszczona jest matryca wskazująca sposoby weryfikacji każdego ze szczegółowych efektów kształcenia. Rodzaje stosowanych form zaliczania przedmiotów są zróżnicowane i odpowiednio dobrane do ich charakteru. Pozwalają one na właściwą weryfikację wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych określonych w szczegółowych efektach kształcenia dla poszczególnych przedmiotów.

Proces dyplomowania jest przedmiotem regulacji zawartych w Regulaminie studiów. W Instytucie Przedsiębiorczości prowadzącym oceniany kierunek studiów zostały opracowane szczegółowe zasady regulujące proces dyplomowania. Przewidują one, że praca dyplomowa jest przygotowywana pod kierunkiem nauczyciela akademickiego będącego samodzielnym pracownikiem naukowym, nauczyciela posiadającego co najmniej stopień doktora lub nauczyciela akademickiego z odpowiednią praktyką zawodową. Praca dyplomowa musi spełniać formalne i merytoryczne wymagania określone dla danego kierunku i specjalności studiów. Oceny pracy dyplomowej dokonuje jej opiekun oraz recenzent. Recenzenta powołuje dyrektor instytutu spośród osób posiadających co najmniej stopień doktora lub odpowiednią praktykę zawodową. Studia kończą się złożeniem egzaminu dyplomowego. Dopuszczenie do tego egzaminu wymaga w szczególności uzyskania zaliczeń

wszystkich przedmiotów i praktyk oraz złożenia wszystkich egzaminów przewidzianych planem studiów, uzyskania wymaganej liczby punktów ECTS, uzyskania pozytywnej oceny pracy dyplomowej. Egzamin dyplomowy odbywa się przed komisją powoływaną przez dyrektora instytutu prowadzącego dany kierunek studiów. W skład tej komisji wchodzi: przewodniczący, promotor i recenzent. Na egzaminie dyplomowym są zadawane pytania w oparciu o zestaw zagadnień określanych uchwałą Senatu Uczelni. Zagadnienia te obejmują problematykę związaną z przedmiotami podstawowymi i kierunkowymi. Ostateczna ocena ze studiów obliczana jest jako suma średnich ocen ze studiów z wagą 0,6, z egzaminu dyplomowego (waga 0,2) oraz z pracy dyplomowej (waga 0,2).

Należy stwierdzić, że stosowany w PWSiP system weryfikacji efektów kształcenia stwarza możliwość zmierzenia i oceny tych efektów na wszystkich jego etapach. Oparty jest on na prawidłowych procedurach i metodach, w szczególności odnoszących się do procesu dyplomowania.

Zasady oceny osiągnięć studentów określone zostały w Regulaminie studiów oraz w sylabusach przedmiotów. Zapewnia to niezbędną standaryzację wymagań stosowanych w odniesieniu do wszystkich studentów. W systemie USOS uzyskują oni dostęp do informacji o otrzymanych ocenach. Studenci mają prawo wglądu do prac pisemnych, co zapewnia przejrzystość ocen oraz możliwość otrzymania ich uzasadnienia przez prowadzącego przedmiot. Sylabusy przedmiotów określają formy weryfikacji efektów kształcenia i udział każdej z nich w uzyskaniu ostatecznej oceny z przedmiotu. Regulamin studiów pozwala na przeprowadzanie zaliczeń i egzaminów komisyjnych w przypadku kwestionowania wystawionych ocen. Oceny podlegają wpisowi do karty osiągnięć oraz protokołu egzaminacyjnego generowanego przez system USOS. Stosowane w Uczelni rozwiązania pozwalają na odpowiednią standaryzację wymagań oraz zapewnienie przejrzystości i obiektywizmu formułowania ocen.

Uczelnia nie prowadzi na ocenianym kierunku studiów kształcenia na odległość.

Skala odsiewu na ocenianym kierunku jest wysoka na pierwszym roku studiów i niewielka na wyższych latach. W roku akad. 2012/2013 na pierwszym roku studiów stacjonarnych zostało skreślonych 28 % studentów, a na kolejnych latach 4 i 9 %. Na studiach niestacjonarnych odsiew jest relatywnie większy i wynosił odpowiednio 30, 11 i 10 %. Wysoki odsiew na pierwszym roku związany jest z nie podejmowaniem studiów oraz rezygnacją z ich kontynuacji. W trakcie studiów odsiew następuje przede wszystkim z powodu nie zaliczenia semestru. Na ostatnim roku studiów jego przyczyną jest niezłożenie pracy dyplomowej w wymaganym terminie.

Informacje o systemie oceny efektów kształcenia określone w Regulaminie studiów oraz sylabusach przedmiotów dostępne są w na stronie internetowej w systemie USOS. Studenci dodatkowo informowani są przez pracowników prowadzących zajęcia o szczegółowych wymaganiach związanych z danym przedmiotem i sposobach ich realizacji. Wyniki zaliczeń i egzaminów wprowadzane są do elektronicznego systemu USOS i karty okresowych osiągnięć studenta. Dokumentowanie przebiegu studiów dokonywane jest w protokole tworzonym w systemie USOSweb. Oceny wprowadzone do USOS są widoczne dla studentów za pośrednictwem posiadanych przez nich indywidualnych kont w tym systemie. Rozwiązania takie zapewniają studentom ocenianego kierunku studiów dostęp do informacji na temat wymogów związanych z oceną realizacji przez nich efektów kształcenia oraz ich osiągnięć w procesie kształcenia.

Studenci podczas spotkania z przedstawicielem Zespołu Wizytującego ocenili system oceny efektów kształcenia jako dostępny, transparentny i zrozumiały. Zasady oceniania i zasady zaliczania przedmiotów są dostępne odpowiednio w Regulaminie Studiów oraz w sylabusach przedmiotów. Oba dokumenty są łatwo dostępne w Internecie. Warto podkreślić, że nauczyciele akademicy są regulaminowo zobowiązani do przedstawienia treści sylabusów, w tym zasad oceniania i zasad zaliczeń na pierwszych zajęciach z danego przedmiotu, co jest niewątpliwie dobrą praktyką. Ocena studentów wygłoszona na spotkaniu, pokrywa się z informacjami zawartymi w ankietach ewaluujących zajęcia prowadzone na kierunku Zarządzanie.

2.4).

Uczelnia prowadzi badania losów swoich absolwentów. Procedury i zasady prowadzenia tych badań zostały określone w Zarządzeniu Nr 54/13 Rektora PWSliP w Łomży z dnia 23.09.2013 r. w sprawie realizacji badania pn. „Badanie Losów Zawodowych Absolwentów” oraz przesyłania materiałów informacyjnych PWSliP drogą elektroniczną oraz w Zarządzeniu Nr 55/13 PWSliP w Łomży z dnia 23.09.2013 r. w sprawie wprowadzenia wzoru Ankiety Absolwenta. Zgodnie z pierwszym z tych zarządzeń komórką odpowiedzialną za realizację badań jest Biuro Karier. Jego zadaniem jest budowanie baz absolwentów wyrażających zgodę na udział w badaniach, przeprowadzanie badania wśród absolwentów oraz opracowywanie raportu z badań. Badanie jest przeprowadzane po 3 i 5 latach od obrony pracy dyplomowej. Formularz ankiety zawiera pytania dotyczące oceny realizacji programu studiów, jakości kształcenia i efektów kształcenia oraz statusu absolwenta na rynku pracy.

Pierwsze kompleksowe badania losów absolwentów zostały przeprowadzone w okresie lipiec-wrzesień 2013. Ankieta objęła 127 absolwentów sprzed 3 lat. Wyniki badań zostały zawarte w raporcie przekazanym do jednostek uczelni odpowiedzialnych za opracowywanie i modernizację programów kształcenia.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Oceny prac dyplomowych:

1. Tematyka około 80 procent prac dyplomowych zrealizowanych w roku akademickim 2012/2013 była zgodna z kierunkiem studiów. Pozostałe 20 procent przypadało na prace z zakresu finansów i ekonomii. Znamienne jest, że były to prace z dwóch seminariów dyplomowych, co wskazuje na brak powiązania specjalizacji naukowej promotora z kierunkiem *zarządzanie*.
2. Prace dyplomowe mają charakter prac teoretyczno-empirycznych, ale zdarzają się prace ze słabo rozwiniętą częścią empiryczną. Zakres i metody analiz empirycznych w niektórych pracach są wąskie.
3. Recenzje prac sporządzane są na formularzach stosowanych powszechnie w szkolnictwie wyższym. Zawierają one odpowiedzi na wszystkie pytania. Wielu promotorów w miejscu oceny merytorycznej zamieszcza bardziej opis zawartości pracy niż jej ocenę. Część promotorów i recenzentów nie zwraca dostatecznej uwagi na stronę formalną prac, stwierdzając, że nie zawierają one błędów, podczas gdy takie mankamenty w niektórych pracach występują.

W ramach oceny przeprowadzonej przez PKA w 2008 r. nie zostały sformułowane w tym zakresie zalecenia.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

2.1) Cele oraz specyficzne i szczegółowe efekty kształcenia są zgodne z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego oraz koncepcją rozwoju kierunku. Specyficzne i szczegółowe efekty kształcenia tworzą odpowiednio spójną całość i zostały opracowane z uwzględnieniem opinii przedstawicieli pracodawców. Program kształcenia umożliwia osiągnięcie założonych ogólnych i specyficznych efektów kształcenia na poziomie kierunku poprzez realizację celów i szczegółowych efektów dla poszczególnych przedmiotów.

Studenci podczas spotkania z przedstawicielem Zespołu Oceniającego pozytywnie odnieśli się do możliwości osiągnięcia poszczególnych efektów kształcenia na swoim kierunku studiów. Studenci wiedzą, gdzie w razie potrzeby szukać interesujących ich informacji, dotyczących opisu zakładanych efektów kształcenia. Materiały udostępniane są w wersji elektronicznej poprzez system USOS oraz stronę internetową uczelni, co umożliwia stały dostęp do potrzebnych informacji. Podawane są również obligatoryjnie na pierwszych zajęciach z danego przedmiotu

2.2) Efekty kształcenia zostały określone w sposób zrozumiały dla odbiorców informacji i pozwalają na stworzenia przejrzystego systemu ich weryfikacji oraz sprecyzowanie wymagań potrzebnych do ich osiągnięcia.

2.3) Wprowadzono kompleksowy i spójny system weryfikacji efektów kształcenia obejmujący wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne dla wszystkich przedmiotów oraz odnoszący się do wszystkich etapów procesu kształcenia. System weryfikacji efektów kształcenia oparty jest na prawidłowych procedurach i metodach, w szczególności odnoszących się do procesu dyplomowania. Stosowane rozwiązania pozwalają na odpowiednią standaryzację wymagań oraz zapewnienie przejrzystości i obiektywizmu formułowania ocen.

Studenci podczas spotkania z przedstawicielem zespołu wizytującego ocenili system oceny efektów kształcenia jako dostępny, transparentny i zrozumiały. Potwierdza to analiza sylabusów, regulaminu studiów oraz materiałów dokumentujących funkcjonowanie systemu zapewniania jakości kształcenia uczelni.

2.4) Uczelnia opracowała procedury odnoszące się do badania losów absolwentów. Obecnie został zakończony pierwszy cykl badań.

Kryterium 3. Program studiów a możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia

3.1).

Program kształcenia realizowany na kierunku *zarządzanie* w PWSiP w Łomży jest odpowiednio powiązany z przyjętymi celami i kierunkowymi efektami kształcenia. Matryca efektów kształcenia określa, jakie kierunkowe efekty w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych realizowane są w ramach każdego przedmiotu ujętego w planie studiów. Modułowe kształcenia tworzone przez grupy przedmiotów określone w programie kształcenia zostały odniesione do efektów kierunkowych. Szczegółowe efekty kształcenia opisane w układzie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych określone w sylabusach przedmiotów odniesiono odpowiednio do efektów kierunkowych. Pozwala to na stwierdzenie, że realizacja programu kształcenia na kierunku *zarządzanie* umożliwi osiągnięcie każdego z założonych celów oraz ogólnych i szczegółowych efektów kształcenia oraz uzyskania założonej sylwetki absolwenta.

Studia na ocenianym kierunku trwają 3 lata (6 semestrów). Łączna liczba godzin na studiach stacjonarnych wynosi 2220, a na studiach niestacjonarnych 1474, w tym w obydwu przypadkach 360 godzin praktyki zawodowej. Program studiów podzielony jest na 6 modułów. Moduł przedmiotów ogólnouczeniowych obejmuje łącznie 240 (studia niestacjonarne: 136) godzin, w tym 150 (90) języka angielskiego. Liczba godzin języka obcego na studiach niestacjonarnych jest zbyt mała dla osiągnięcia założonych efektów, tj. posługiwania się językiem angielskim w zakresie zarządzania na poziomie odpowiadającym wymaganiom określonym dla poziomu B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego. W sylabusie języka angielskiego jest co prawda określony wymóg znajomości tego języka na poziomie B1, ale Uczelnia nie stawia w zasadach rekrutacji kandydatów na studia takiego wymogu. Moduł przedmiotów podstawowych kierunkowych realizowany jest w łącznym wymiarze 645 (387) godzin. W ramach tego modułu realizowane są przedmioty dostarczające podstawowej wiedzy z zakresu ekonomii, zarządzania i prawa. Moduł trzeci obejmuje przedmioty kierunkowe szczegółowe w łącznym wymiarze 585 (351) godzin. W planie studiów ujętych jest 12 przedmiotów z kanonu wiedzy kierunku *zarządzanie* oraz dwa wykłady monograficzne. Moduł czwarty stanowią specjalności. Na ocenianym kierunku studiów oferowane są 4 specjalności: *Zarządzanie MSP*, *Zarządzanie projektami*, *Zarządzanie logistyką w zarządzaniu*, *Rachunkowość w zarządzaniu*. Dwie pierwsze specjalności są zgodne z kierunkiem *zarządzanie*. W ramach specjalności *Rachunkowość w zarządzaniu* realizowane są typowe przedmioty dla subdyscypliny rachunkowość, bez odniesień do *zarządzania*. Z kolei w ramach specjalności *Zarządzanie logistyką w zarządzaniu* ujęte są przedmioty z zakresu *logistyki*. W ramach każdej specjalności realizowanych jest 8 przedmiotów w łącznym wymiarze 300 godzin na studiach stacjonarnych i 180 na studiach niestacjonarnych. Taki wymiar godzin programu kształcenia przyjęty dla specjalności jest wystarczający dla przekazania wiedzy i ukształtowania umiejętności odpowiadających specjalizacji absolwenta w danym zakresie. Aktualnie studenci drugiego roku, ze względu na małą jego liczebność (33 osoby na studiach stacjonarnych i 15 na niestacjonarnych), mieli możliwość wybrania jednej specjalności. Na studiach stacjonarnych dokonali wyboru specjalności *Zarządzanie projektami*, a na studiach niestacjonarnych *Zarządzanie MSP*. Moduł piąty to praktyka zawodowa, we wskazanym powyżej wymiarze. Moduł szósty stanowi seminarium dyplomowe w wymiarze 90 godzin na studiach stacjonarnych i 54 na studiach niestacjonarnych.

Treści kształcenia w ujęciu przedmiotów oraz ich zawartości merytorycznej podanej w sylabusach na ogół pozwalają na realizację efektów kształcenia przyjętych dla ocenianego kierunku studiów. W programie kształcenia ujęte są wszystkie przedmioty przede wszystkim z zakresu nauk o zarządzaniu, a także dyscyplin pokrewnych jak ekonomia i prawo, które są niezbędne do ukształtowania wiedzy i umiejętności absolwenta tego kierunku studiów. W opinii zespołu oceniającego programy kształcenia specjalności *Rachunkowość w zarządzaniu* oraz *Zarządzanie logistyką w zarządzaniu* powinny zostać bardziej nasycone treściami odnoszącymi się do problematyki zarządzania. Na studiach stacjonarnych zajęcia o charakterze aktywizującym i praktycznym przypada łącznie 1050 godzin, tj. 47,3 procent ich ogólnego wymiaru, w tym na ćwiczenia, laboratoria i seminaria 600 godzin, tj. 27,02 proc., a na praktyki zawodowe 360 godzin, tj. 16,22 proc.. Na studiach niestacjonarnych wymiar czasowy godzin przedmiotów o charakterze aktywizującym i praktycznym wynosi 628, tj. 42,61 proc. ogólnego ich wymiaru, z tego na ćwiczenia, laboratoria i seminaria przypadają 352 godziny, tj. 23,8 proc., a na praktyki zawodowe 360 godzin, tj. 24,42 proc. Wskazuje to na realizację relatywnie dużej (ponad 50 proc.) liczby godzin zajęć w formie wykładów, co z punktu widzenia praktycznego profilu kształcenia przyjętego dla ocenianego kierunku studiów nie jest proporcją właściwą.

Studenci mają możliwość dokonywania wyboru zajęć w formie wykładów monograficznych, wyboru specjalności, seminarium dyplomowego oraz miejsca praktyki zawodowej. Na te zajęcia przypada łącznie 71 punktów ECTS, co stanowi 39,4 proc. ich łącznej liczby.

Metody dydaktyczne stosowane w ramach poszczególnych przedmiotów określone zostały w sylabusach. Są one odrębnie wskazane w odniesieniu do wykładów, ćwiczeń i laboratoriów. Jako metody odnoszące się do wykładu najczęściej wskazuje się przekaz wiedzy z wykorzystaniem prezentacji multimedialnej, wykład z elementami aktywizacji studentów, wykład problemowy, elementy dyskusji. Na ćwiczeniach najczęściej wskazuje się jako metody dydaktyczne: dyskusję na temat zagadnień opracowanych na podstawie zalecanej literatury, samodzielne i grupowe rozwiązywanie zadań, analizy studiów przypadku, pracę w grupach, prezentacje, opracowanie projektu, symulacje rozmów handlowych, pracę z wykorzystaniem generatora wniosków. Natomiast zajęcia laboratoryjne prowadzone są w formie pracy indywidualnej z komputerami i oprogramowaniem, w szczególności z wykorzystaniem oprogramowania specjalistycznego dla danych przedmiotów. Zakres stosowanych metod dydaktycznych oraz ich dostosowanie do poszczególnych przedmiotów są prawidłowe z punktu widzenia realizacji założonych efektów kształcenia.

Łączny wymiar godzin zajęć dydaktycznych jest właściwy. Treści kształcenia i metody dydaktyczne pozwalają na realizację założonych efektów kształcenia. Pewne zastrzeżenia budzi jedynie dość mała liczba godzin zajęć z języka obcego na studiach niestacjonarnych, relatywnie duży udział zajęć prowadzonych w formie wykładów oraz program kształcenia na dwóch oferowanych specjalnościach nie związanych bezpośrednio z kanonem wiedzy ocenianego kierunku studiów.

Studenci podkreślają, że mocną stroną uczelni jest sposób przekazywania treści na zajęciach. Według uczestników spotkania najwyraźniej jest to widoczne podczas uczęszczania na wykłady, które są bardziej konwersatoriami na których wiedza przyswajana jest poprzez rozmowę pomagającą rozwiązać proponowane przez nauczyciela akademickiego zagadnienie problemowe. Studenci podnieśli podczas spotkania problem związany z ilością zajęć w jednym dniu. W odczuciu studentów stacjonarnych i niestacjonarnych regularnie zdarzają się dni w planie zajęć, w których realizuje się zbyt dużo przedmiotów „jeden po drugim”. Względem ostatniego raportu PKA z 2007 roku poprawiła się zdecydowanie sytuacja związana z odpowiednio wczesnym publikowaniem planu zajęć oraz harmonogramów zjazdów. Studenci pozytywnie ocenili Uczelnię i administrację jednostki za informowanie o wszystkich harmonogramach zajęć i ewentualnych zmianach w nich z odpowiednim wyprzedzeniem. Studenci podczas spotkania z Zespołem Oceniającym zwrócili uwagę na zbyt dużą, w ich przekonaniu, liczbę przedmiotów teoretycznych z dziedzin matematyki i ekonomii, przede wszystkim na specjalnościach *Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem* oraz *Zarządzanie projektami*. W opinii studentów, kierunek o profilu praktycznym w ww. specjalnościach powinien charakteryzować się większą liczbą przedmiotów wzbogacających umiejętności miękkie studentów z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi, zarządzania kryzysowego, psychologii w biznesie, negocjacji, czy zarządzania czasem. Studenci zapytani o zmiany jakie wprowadziliby w programach kształcenia zaznaczyli, że z aprobatą przyjęliby zwiększenie liczby godzin zajęć, pomagających w rozwijaniu ich umiejętności miękkich takich jak zarządzanie zespołem czy projektem. Szczególnie na specjalnościach *Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem* oraz *Zarządzanie projektami*, w odniesieniu do których studenci wskazali nadmiar zajęć teoretycznych z matematyki, czy ekonomii. ZO uważa iż warto podjąć ze studentami

dyskusję w szczególności dotyczącą zajęć z zakresu ekonomii aby uświadomić studentom wagę tego przedmiotu.

System ECTS stosowany w PWSliP w Łomży oparty jest na przepisach Ustawy z dnia 27.07.2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.) oraz Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14.09.2011 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia zajęć realizowanych przez studenta (Dz. U. Nr. 201, poz. 1187). Szczegółowe regulacje w tym zakresie zawarte są w Regulaminie studiów. Przewidują one w szczególności przypisanie punktów ECTS do każdego przedmiotu i modułu ujętego w programie kształcenia. Przypisanie punktów ECTS do przedmiotów nastąpiło w oparciu o kalkulację nakładu czasu i pracy studenta niezbędnych do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Jeden punkt ECTS odpowiada 25-30 godzinom pracy studenta. Liczba punktów w każdym semestrze studiów dla kierunku *zarządzanie* wynosi 30, dla roku akademickiego 30, a dla całych studiów 180. Student uzyskuje punkty ECTS, jeżeli spełni wszystkie wymagania przypisane do danego przedmiotu bądź modułu i osiągnie założone efekty kształcenia. Dla przedmiotów kończących się egzaminem potwierdzeniem osiągnięcia wszystkich efektów kształcenia jest uzyskanie oceny co najmniej dostatecznej a dla przedmiotu kończącego się egzaminem bądź zaliczeniem odpowiednio oceny dostatecznej bądź „zaliczenia”. Dopuszczenie do egzaminu dyplomowego wymaga zaliczenia wszystkich przedmiotów ujętych w planie studiów i uzyskania wynikającej z nich liczby punktów ECTS. Student ma prawo do studiowania dodatkowych przedmiotów w ramach programu studiów bez wnoszenia opłat w ilości odpowiadającej 30 punktom ECTS.

Taka konstrukcja i zasady stosowania punktów ECTS są zgodne z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

Sekwencja przedmiotów ujętych w planie studiów ocenianego kierunku jest prawidłowa. W pierwszym semestrze dominują przedmioty podstawowe oraz rozpoczyna się nauka języka obcego, która trwa do semestru piątego włącznie. W drugim i trzecim semestrze oprócz dalszych przedmiotów podstawowych w rosnącym zakresie wprowadzane są przedmioty kierunkowe. Od semestru trzeciego studenci podejmują kształcenie w ramach specjalności. Rozpoczyna się także seminarium dyplomowe. W semestrze czwartym studenci odbywają praktykę zawodową. Nie jest wówczas prowadzone seminarium dyplomowe. Rozwiązanie takie nie jest do końca najlepsze, skoro promotorzy są opiekunami praktyk zawodowych. Zapewnienie w trakcie semestru regularnego kontaktu z promotorami byłoby zatem bardziej zasadne niż rozpoczynanie seminarium w trzecim semestrze a następnie przerywanie go. W semestrach piątym i szóstym dominują przedmioty specjalnościowe. Kolejność przedmiotów powiązanych ze sobą jest prawidłowa.

Można zatem stwierdzić, że poza uwagą dotyczącą seminarium dyplomowego sekwencja przedmiotów i modułów ujętych w planie i programie kształcenia jest właściwa. Studenci na spotkaniu z Zespołem Oceniającym potwierdzili dane znajdujące się w sylabusach przedmiotów - sekwencja przedmiotów i modułów jest prawidłowa. W przekonaniu studentów wiedza na zajęciach nie dubluje się, zaś kolejność jej prezentacji jest dostosowana do wymagań na poszczególnych zajęciach, które komplementarnie uzupełniają się.

Praktyki zawodowe zostały włączone do programu kształcenia ocenianego kierunku studiów. Podstawowe regulacje związane z odbywaniem i zaliczeniem praktyk zawodowych zawarte są w Regulaminie studiów. Szczegółowe zasady organizacji, przebiegu i kontroli praktyk zawodowych określone zostały w Uchwale Nr 96/2013 Senatu PWSliP w Łomży z dnia 21.11.2013 r. w sprawie zatwierdzenia Regulaminu praktyk zawodowych na kierunku Administracja i Zarządzanie w Instytucie Przedsiębiorczości. Regulamin ten stwierdza, że praktyki zawodowe dla ocenianego kierunku studiów są obowiązkowe i stanowią integralną

część planu studiów i procesu kształcenia. Praktyki odbywają się w oparciu o umowę zawieraną przez Uczelnię z zakładem pracy. Student samodzielnie poszukuje miejsca praktyki, co jest traktowane jako jeden z jej celów – przygotowanie do samodzielności zawodowej. Zasadniczym celem praktyki jest kreowanie u studentów umiejętności zastosowania wiedzy teoretycznej, uzyskanej w toku studiów, w praktyce funkcjonowania organizacji. Zadaniem praktyki zawodowej jest stworzenie warunków do pogłębienia wiadomości przekazanych w trakcie procesu dydaktycznego i ich skonfrontowanie z praktyką gospodarczą oraz umożliwienie bezpośredniego pozyskiwania doświadczeń, wiedzy i informacji, nabycie umiejętności praktycznych a także zgromadzenie materiałów do pracy dyplomowej.

Dotychczas studenci realizowali 3 tygodnie praktyki zawodowej (90 godzin). Obowiązujący od roku akademickiego 2013/2014 program studiów na kierunku *zarządzanie* wprowadza praktykę zawodową w wymiarze 12 tygodni (360 godzin). Ma być ona realizowana w czasie trwania czwartego semestru studiów. Osobą odpowiedzialną za przebieg praktyk jest dyrektor Instytutu Przedsiębiorczości. Powołuje on Koordynatora praktyk zawodowych oraz Opiekunów uczelnianych praktyki, którymi są pracownicy prowadzący seminaria dyplomowe. Koordynator praktyk przyjmuje i wydaje dokumenty związane z praktyką, zapoznaje studentów z zasadami odbywania praktyki, podpisuje umowy o realizację praktyk, przeprowadza ich kontrole. Natomiast opiekunowie praktyk akceptują miejsca ich odbywania, sprawują nadzór merytoryczny nad przebiegiem praktyki, weryfikują i oceniają realizację efektów kształcenia dla praktyki. Praktyki dla ocenianego kierunku studiów powinny odbywać się w MSP i instytucjach otoczenia biznesu. Programy praktyk opracowuje Dyrektor Instytutu w porozumieniu z Radą Praktyków a zatwierdza Instytutowa Komisja Jakości Kształcenia. Program praktyki zawodowej obowiązujący na ocenianym kierunku studiów odpowiada przyjętym celom i zadaniom dla tego modułu kształcenia. Dokumentem potwierdzającym przebieg praktyki jest dziennik praktyk. Studenci przygotowują także raport z praktyki. Studenci mogą ubiegać się o zwolnienie z praktyki, jeżeli spełniają określone w Regulaminie praktyk warunki. Są to w szczególności zatrudnienie przez okres co najmniej 3 miesięcy, prowadzenie własnej działalności gospodarczej, udział w praktykach i stażach zgodne z programem praktyk obowiązującym dla ocenianego kierunku studiów. Decyzję o częściowym bądź całkowitym zwolnieniu z praktyki zawodowej podejmuje Dyrektor Instytutu. W dotychczasowym systemie praktyki odbywali wszyscy studenci studiów stacjonarnych. Natomiast około 80 % studentów studiów niestacjonarnych było z nich zwalnianych. Także studenci zwalniani z praktyki zobowiązani byli do przygotowania raportu z własnej firmy bądź miejsca zatrudnienia. Warunkiem zaliczenia praktyki jest realizacja zadań określonych w jej programie, osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia oraz przedłożenie stosownej dokumentacji.

Na tej podstawie można stwierdzić, że Uczelnia zapewniła spójność programu i wymiaru praktyk zawodowych z programem kształcenia dla profilu praktycznego. Terminy ich realizacji oraz doboru miejsc, w których się odbywają są zgodne z celami i efektami kształcenia określonymi dla tych praktyk. Systemu kontroli i zaliczania praktyk jest prawidłowy.

Program kształcenia dla cyklu wygasającego spełnia wymagania określone w standardach kształcenia.

Zajęcia na studiach stacjonarnych odbywają się od poniedziałku do piątku w różnym rozkładem w trakcie dnia. Z reguły rozpoczynają się w godzinach rannych (8.00) i trwają do wczesnych godzin popołudniowych. Wszystkie zajęcia odbywają się w blokach 2 godzin lekcyjnych. Dla przedmiotów 30 godzinnych zajęcia odbywają się w każdym tygodniu, a dla 15 godzinnych co dwa tygodnie. Pomiędzy zajęciami przewidziana jest 15 minutowa przerwa.

Jedynie w czwartym semestrze studiów przewidziane jest zablokowanie zajęć ze względu na realizację 360 godzinnej praktyki, która odbywana jest przez 5 dni tygodnia po 6 godzin dziennie.

Na studiach niestacjonarnych zajęcia organizowane są od piątku do niedzieli w cyklu dwutygodniowym. W piątki zajęcia trwają od godzin południowych (w zależności od semestru studiów 12.00-14.00) do godzin wieczornych (19.45-20.30), w soboty od 8.00 do 18-20 a w niedziele od 8.00 do 13-16. Zajęcia odbywają się w blokach 2-3 godzin lekcyjnych. Pomiędzy zajęciami studenci mają 15 minutową przerwę. W soboty w godzinach południowych jest jedna dłuższa przerwa 30 minutowa.

Ze względu na stosunkowo małą liczbę studentów zajęcia wykładowe obowiązkowe dla całego roku odbywają się w jednej grupie wykładowej. Ćwiczenia odbywają się w grupach o liczebności do 26 osób, a zajęcia w laboratoriach w grupach do 15 osób. Seminaria dyplomowe liczą do 13 osób. Od roku akademickiego 2013/2014 ograniczono liczebność grup seminaryjnych do 6 osób. Liczebność grup ćwiczeniowych jest odpowiednia dla prowadzenia kształcenia praktycznego opartego na dużej aktywności studentów.

Organizacja zajęć na kierunku *zarządzanie* jest prawidłowa. Ich rozkład czasowy oraz liczebność grup dla poszczególnych form zajęć w zasadzie pozwalają na realizację założonych celów i efektów kształcenia. Zajęcia z modułu praktycznego są zaplanowane do realizacji w czwartym semestrze w formie skoncentrowanej w trakcie tygodnia i będą odbywały się w środowisku pracy.

Studenci obecni na spotkaniu podkreślali, że studia w Państwowej Wyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży są przeprowadzane w sposób, który wypełnia założenia deklarowane w programie kształcenia i sylabusach poszczególnych przedmiotów. Wykładowcy zostali przedstawieni, jako mocna strona procesu kształcenia na wizytowanym kierunku, ze względu na podejście do studentów, które w ich mniemaniu umożliwia osiągnięcie założonych celów ich kształcenia. W ramach profilu praktycznego większość zajęć opiera się na rozwiązywaniu realnych problemów, przed którymi stają młodzi menadżerowie i zarządcy. Godnym podkreślenia jest fakt analogicznej oceny ww. kwestii tak przez studentów stacjonarnych jak i niestacjonarnych.

Regulamin studiów PWSiP w Łomży wprowadza dwie formy indywidualizacji kształcenia: indywidualny plan studiów i program kształcenia (ITS) oraz indywidualną organizację studiów (IOS). Z indywidualnego toku studiów mogą korzystać studenci, którzy zaliczyli pierwszy rok studiów a ich średnia ocen w ostatnich dwóch semestrach wynosiła co najmniej 4,0. Ta forma indywidualizacji dotyczy studentów, którzy mają sprecyzowane zainteresowania naukowe i chcą je rozwijać w ramach zmodyfikowanego programu kształcenia. Decyzję o przyznaniu ITS podejmuje Rektor po zasięgnięciu opinii dyrektora instytutu. Powoływany jest opiekun studenta, którym może być jedynie pracownik posiadający tytuł naukowy bądź stopień doktora habilitowanego. Aktualnie na ocenianym kierunku studiów żaden student nie studiuje według indywidualnego toku studiów.

Z indywidualnej organizacji studiów mogą korzystać studenci, którzy ze względu na stan zdrowia, ważne względy losowe bądź odbywanie studiów w innej uczelni nie mogą regularnie uczestniczyć w zajęciach. Odnosi się to w szczególności do osób niepełnosprawnych, które mogą występować o zmianę formy egzaminów i zaliczeń, zmianę warunków uczestniczenia w zajęciach i innych udogodnień. Indywidualna organizacja studiów polega na ustaleniu przez dyrektora instytutu w porozumieniu z nauczycielami prowadzącymi dane zajęcia indywidualnych terminów i zasad realizacji przez studenta obowiązków dydaktycznych. Aktualnie z IOS korzysta jedna studentka.

Należy zatem stwierdzić, że Uczelnia stwarza możliwości indywidualizacji procesu kształcenia, zarówno studentom wybitnie uzdolnionym, jak i niepełnosprawnym.

Studenci będący osobami z niepełnosprawnością mogą zwracać się do opiekuna roku oraz Działu Spraw Studenckich o poradę, informację i pomoc odnośnie konkretnego wsparcia w trakcie trwania studiów. Studentka z niepełnosprawnością, która spotkała się z przedstawicielem Zespołu Oceniającego potwierdziła, że osobom niepełnosprawnym przysługują za zgodą Dyrektora Instytutu indywidualne dodatkowe terminy zaliczeń i egzaminów (również poza sesją egzaminacyjną), a także zmiana warunków i formy uczestnictwa w zajęciach oraz zaliczeń. Osoby wybitnie uzdolnione mają do dyspozycji dwie formy indywidualizacji procesu kształcenia ITS i IOS.

3.2).

Program kształcenia kierunku *zarządzanie* jest opracowany w kompletnym układzie obejmującym efekty kierunkowe, modułowe i szczegółowe oraz treści kształcenia dla poszczególnych przedmiotów, formy ich realizacji i stosowane metody dydaktyczne. Do efektów przedmiotowych zostały w odpowiedni sposób odniesione treści programowe. Są one opisane w sposób odpowiednio szczegółowy. Dla ocenianego kierunku studiów została opracowana matryca efektów kształcenia. Dokument ten wskazuje, w ramach jakich przedmiotów realizowane są kierunkowe efekty kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Każdy z kierunkowych efektów kształcenia w jednym z tych zakresów jest realizowany w ramach od kilku do nawet trzydziestu kilku przedmiotów. Jedynie efekty kształcenia dla języka obcego mają siłą rzeczy węższe odniesienia. Uczelnia przy wskazaniu powiązań efektów kształcenia nie określiła przy tym ich siły, chociaż zakres realizacji poszczególnych efektów w ramach danych przedmiotów jest niewątpliwie różny. Z kolei sylabusy przedmiotów wprowadzające szczegółowe efekty kształcenia wskazują, jakie treści programowe i jakie metody dydaktyczne służą ich realizacji. Zarówno treści programowe, jak i metody dydaktyczne są przy tym odpowiednio rozwinięte i dostosowane merytorycznie i metodycznie do efektów kształcenia. Sylabusy przedmiotów podają także metody dydaktyczne stosowane w ramach poszczególnych form dydaktycznych zajęć z danego przedmiotu. Metody te odpowiadają założonym celom edukacyjnym. Na tej podstawie można stwierdzić, że efekty kształcenia, treści programowe, formy i metody dydaktyczne tworzą w odniesieniu do ocenianego kierunku studiów w pełni spójną całość.

W ramach oceny przeprowadzonej przez PKA w 2008 r. nie zostały sformułowane zalecenia.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

3.1) Łączny wymiar godzin zajęć dydaktycznych jest właściwy. Treści kształcenia i metody dydaktyczne pozwalają na realizację założonych efektów kształcenia. Pewne zastrzeżenia budzi dość mała liczba godzin zajęć z języka obcego na studiach niestacjonarnych, relatywnie duży udział zajęć prowadzonych w formie wykładów. Powiązania z treściami z zakresu zarządzania wymaga program dwóch wskazanych (oferowanych –nie realizowanych) specjalności. Realizacja programu kształcenia umożliwia osiągnięcie każdego z założonych celów oraz ogólnych i szczegółowych efektów kształcenia oraz uzyskanie założonej sylwetki absolwenta. Zakres stosowanych metod dydaktycznych oraz ich dostosowanie do poszczególnych przedmiotów są prawidłowe z punktu widzenia realizacji założonych efektów kształcenia. Nakład pracy i czasu niezbędnych dla osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia został sporządzony prawidłowo i wskazuje na możliwość ich realizacji. Organizacja zajęć jest prawidłowa i umożliwia realizację założonych celów i efektów kształcenia. Stworzono możliwości

indywidualizacji procesu kształcenia studentom wybitnie uzdolnionym i niepełnosprawnym. Praktyki zawodowe są integralnym elementem procesu kształcenia, ich wymiar i program są zgodne z celami i efektami kształcenia określonymi dla tych praktyk, a system kontroli i zaliczania praktyk jest prawidłowy. Warto zwrócić uwagę na dobór miejsc odbywania praktyk.

Studenci z niepełnosprawnościami są traktowani z troską i zwrócona jest na nich odpowiednio większa uwaga. Sekwencja przedmiotów oraz forma prowadzenia zajęć jest oceniana bardzo dobrze przez studentów, co ma odzwierciedlenie w planach i programach studiów.

3.2) Efekty kształcenia, realizowane treści programowe, formy i metody dydaktyczne tworzą w odniesieniu do ocenianego kierunku studiów w pełni spójną całość.

Kryterium 4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zrealizowania celów edukacyjnych programu studiów

4.1).

Struktura kwalifikacji osób prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku studiów odpowiada generalnie potrzebom wynikającym z zakładanych efektów kształcenia. Kadra wchodząca w skład minimum kadrowego posiada dorobek naukowy przede wszystkim w dyscyplinie nauki o zarządzaniu, ale także dyscyplinie ekonomia. Kadra dydaktyczna prowadząca zajęcia na ocenianym kierunku składa się z 43 osób, w tym 11 osób tworzących minimum kadrowe, 15 osób zatrudnionych na etacie oraz 17 osób prowadzących zajęcia na podstawie umów cywilno-prawnych. Szeroka lista wykładowców obejmuje: lektorów, nauczycieli W-F, prawników, informatyków i oczywiście przedstawicieli nauk ekonomicznych. Ponadto znaczący jest udział nauczycieli akademickich w tym z minimum kadrowego posiadających bogate doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią. Kadra ta posiada doświadczenie z tytułu pełnienia funkcji członków rad nadzorczych, prezesów spółek, analityków, ekspertów, finansistów, księgowych. Powyższa struktura kwalifikacji osób prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku studiów odpowiada potrzebom dydaktycznym na kierunku zarządzanie i gwarantuje osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.

Załącznik nr 5 Nauczyciele akademicy realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe.

Cz. I. minimum kadrowe. Cz. II. pozostali nauczyciele akademicy.

4.2).

Teczki osobowe zawierają dokumenty pozwalające na ocenę, czy nauczyciel akademicki spełnia wymagania do zaliczenia do minimum kadrowego na kierunku *zarządzanie*, tj. czy posiada odpowiednie kwalifikacje naukowe (stopnie i tytuły naukowe oraz dorobek lub posiada doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią, związane z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia dla ocenianego kierunku studiów – zgodnie z wymaganiami określonymi w § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia Dz. U. Nr 243, poz. 1445, z późn. zm.), w jakim wymiarze realizują pensum dydaktyczne, a także czy złożył nie później niż do dnia 30 czerwca roku poprzedzającego rok akademicki oświadczenie o wyrażeniu zgody na

wliczenie do minimum kadrowego na studiach pierwszego stopnia na kierunku *zarządzanie* w Instytucie Przedsiębiorczości Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży, zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 112a ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r., poz. 572 i 742). W Instytucie Przedsiębiorczości Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży wszystkie oświadczenia zostały podpisane w terminie zgodnym z wymaganiami określonymi w przepisach ustawy, tj. w maju i czerwcu 2013 r.

Zgodnie z informacjami zawartymi w tych oświadczeniach wszystkie wskazane do minimum kadrowego osoby stanowią minimum kadrowe nie więcej niż dwukrotnie, a także są zatrudnione w Uczelni na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy, nie krócej niż od początku semestru studiów, a więc zgodnie z wymaganiami określonym w § 13 ust. 1 wymienionego wyżej rozporządzenia.

Analiza tej dokumentacji pozwala na stwierdzenie, iż wymagania określone w § 14 ust. 1 rozporządzenia wymienionego powyżej są spełnione, bowiem do minimum kadrowego na ocenianym kierunku studiów Uczelnia wskazała 11 osób, z tego 3 samodzielnych nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy lub stopień naukowy doktora habilitowanego oraz 8 osób ze stopniem naukowym doktora.

W teczkach osobowych znajduje się również dokumentacja związana z realizacją zwyczajowych procedur dotyczących prowadzonej w Uczelni polityki kadrowej.

Wszystkie wyżej wymienione osoby przeprowadzają osobiście na kierunku *zarządzania*, co najmniej 30 godzin zajęć dydaktycznych (samodzielni nauczyciele akademicy) oraz co najmniej 60 godzin (doktorzy), co spełnia wymagania określone w § 13 ust. 3 wymienionego wyżej rozporządzenia..

Uczelnia przedstawiła 11 osób do minimum kadrowego, w tym 3 samodzielnych pracowników nauki i 8 adiunktów, których dorobek naukowy jest zgodny z dyscypliną nauki o zarządzaniu, w której zostały zdefiniowane kierunkowe efekty kształcenia oraz prowadzą osobiście zajęcia dydaktyczne w wymaganej liczbie godzin, co spełnienia wymagania dotyczące minimum kadrowego dla ocenianego kierunku zarządzanie, poziomu studiów I stopnia o profilu praktycznym.

Skład minimum kadrowego na kierunku *zarządzanie* prowadzonego w Instytucie Zarządzania w perspektywie długookresowej jest w miarę stabilny, bowiem 5 osób wskazanych do minimum kadrowego zatrudnionych zostało na czas nieokreślony, zaś pozostałych 6 osób – na czas określony, tj. do 30.09.2014 r. W stosunku do roku 2007, w którym odbyła się pierwsze ocena jakości kształcenia na kierunku *zarządzanie*, nastąpiły duże zmiany w składzie tego minimum, bowiem tylko 3 osoby (doktorzy), to nauczyciele akademicy, którzy tworzyli to minimum w roku 2007.

Dla 4 osób wskazanych do minimum kadrowego Uczelnia jest podstawowym miejscem pracy, zaś dla 7 pozostałych dodatkowym miejscem pracy.

Warunek dotyczący stosunku liczby nauczycieli akademickich, stanowiących minimum kadrowe dla kierunku *zarządzanie*, do liczby studentów na tym kierunku jest spełniony i wynosi **1:20** (11:217), co spełnia wymagania określone w § 17 ust. 3 cytowanego wyżej rozporządzenia i jest bardzo korzystny dla procesu dydaktycznego..

Obsada zajęć dydaktycznych jest prawidłowa, uwzględnia zgodność zakresu merytorycznego przedmiotu z dorobkiem naukowym prowadzących zajęcia. Załącznik nr 2 (tabela 1 i 2) zawiera wykaz dziedzin i dyscyplin naukowych reprezentowanych przez poszczególnych nauczycieli akademickich, a dla części osób ich doświadczenie zawodowe, co pozwala ocenić przydział zajęć dydaktycznych jako prawidłowy.

Załącznik nr 6 Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena.

Ogólna ocena hospitowanych zajęć dydaktycznych jest pozytywna. Zajęcia były prowadzone prawidłowo, treści wykładane były zgodne z sylabusem, odbywały się zgodnie z harmonogramem zajęć.

4.3).

Istotnym elementem wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia jest prowadzenie właściwej polityki kadrowej, w tym właściwy dobór nauczycieli akademickich prowadzących kształcenie na ocenianym kierunku studiów.

W dokumentach uczelni prezentowana jest polityka kadrowa uczelni, na którą składają się ukierunkowany dobór i rozwój kadry naukowo-dydaktycznej, zapewnienie odpowiedniej ilości kadry spełniającej wymagania dotyczące minimum kadrowego. Zbliżenie do otoczenia społeczno-gospodarczego w celu zatrudniania na poszczególnych kierunkach studiów pierwszego stopnia o profilu praktycznym osób posiadających stopień doktora lub tytuł zawodowy magistra ze znacznym doświadczeniem zawodowym zdobytym poza uczelnią, w dziedzinie związanej z danym kierunkiem studiów, tzw. doświadczeniem praktycznym.

Szczegółowy tryb zatrudniania nauczyciela akademickiego określa § 60 Statutu PWSliP w Łomży zgodnie z którym, zatrudnienie nauczyciela akademickiego w wymiarze przewyższającym połowę etatu na czas określony lub nieokreślony następuje po przeprowadzeniu otwartego konkursu. Konkurs ogłasza Rektor lub za zgodą Rektora Dyrektor Instytutu przez podanie jego warunków do publicznej wiadomości. Ogłoszenie o konkursie podaje się do publicznej wiadomości poprzez wywieszenie komunikatu na uczelnianej tablicy ogłoszeń, stronie internetowej uczelni oraz ogłasza się na stronach internetowych urzędu obsługującego właściwego ministra do spraw szkolnictwa wyższego.

Powyższe świadczy o prawidłowościach w polityce kadrowej.

Podczas wizytacji odbyło się spotkanie Zespołu Oceniającego z kadrami akademicką prowadzącą zajęcia na kierunku zarządzanie. Przewodnicząca przedstawiła zespół oceniający oraz cele wizytacji. Zaproponowała dyskusję nad profilem praktycznym kształcenia a także wpływem realizowanego w Instytucie projektu p.t. *Wspieramy praktyków* na proces dydaktyczny. Osoby zabierające głos w dyskusji twierdziły że realizacja tego projektu miała bardzo pozytywny wpływ na rekrutację na kierunek zarządzanie. W opinii kadry bardzo dobre wrażenie na studentach robi możliwość odbywania staży i 12 tygodniowej praktyki zawodowej. Kandydaci jak i studenci cenią sobie bardzo kształcenie oparte na praktycznych aspektach zarządzania. Podkreślali że uczelnia ma przewagę konkurencyjną w regionie i czynniki demograficzne nie stanowią istotnego zagrożenia dla kierunku. Podkreślano, że na ogół uczelnia jest pierwszym wyborem studentów a studenci studiów niestacjonarnych są wysoce zmotywowani. Studenci, W OPINII KADRY, są ambitni i chcą również osiągać dobre efekty i dobre oceny. Chętnie uczestniczą w realizacji projektu *Wspieramy praktyków* bo to wzbogaca ich wiedzę i przekłada się na szanse na rynku pracy.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

4.1) Struktura kwalifikacji naukowych osób prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku studiów odpowiada potrzebom wynikającym z zakładanych efektów kształcenia.

4.2) Biorąc pod uwagę wymogi związane z posiadaniem minimum kadrowego niezbędnego do prowadzenia kierunku studiów na poziomie I stopnia należy stwierdzić, iż są one spełnione zarówno z uwagi na aspekty formalne jak i merytoryczne. Obsada zajęć dydaktycznych jest prawidłowa.

4.3) Politykę kadrową oraz działania wspierające rozwój naukowy kadry należy ocenić pozytywnie. O polityce kadrowej dobrze świadczy stabilność kadry, wysoka aktywność naukowa i adekwatność kwalifikacji do zakładanych efektów kształcenia oraz zatrudnianie na podstawie konkursów. Pozytywnie należy ocenić działania na rzecz rozwoju kadry, których efektem jest uzyskiwanie stopni naukowych przez zatrudnioną kadrę nauczycieli akademickich.

Kryterium 5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Raport Samooceny w punkcie 3. Infrastruktura dydaktyczna (str. 24 – 27) szczegółowo specyfikuje posiadane zasoby dydaktyczne: (sale wykładowe, pracownie, laboratoria oraz ich wyposażenie, dostęp do komputerów i Internetu). Poziom i stopień nowoczesności posiadanej bazy dydaktycznej jest bardzo wysoki.

Studenci kierunku Zarządzanie PWSIP w Łomży mają dostęp do nowoczesnej infrastruktury dydaktycznej i naukowej, która jest przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Studenci mają jednak zastrzeżenia do sal umieszczonych w nowym budynku dydaktycznym. W ich ocenie sale są zbyt małe, zaś dodatkowym problemem jest fakt braku możliwości otwierania okien. Studenci podczas spotkania z Zespołem oceniającym PKA podkreślili, że starszy budynek jest optymalny dla ich potrzeb.

Biblioteka Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży ma swoją siedzibę w budynku Uczelni zlokalizowanym przy ul. Akademickiej 1. Zbiory biblioteczne gromadzone są od momentu powstania Uczelni, to jest od lipca 2004r. 16750 woluminów książek, 2100 woluminów czasopism oraz 1200 dokumentów cyfrowych.

Biblioteka prenumeruje 46 tytułów czasopism specjalistycznych, w tym związanych z kształceniem na kierunku zarządzanie: Polityka Społeczna, Samorząd Terytorialny, Praca Socjalna, Personel i Zarządzanie, Ekonomista, Optimum Studia Ekonomiczne oraz udostępnia on-line kwartalnik Studia Regionalne i Lokalne. W bibliotece funkcjonuje wypożyczalnia, czytelnia książek i czasopism oraz czytelnia dokumentów elektronicznych z dostępem do internetowych baz danych. Do dyspozycji czytelników są 22 stanowiska komputerowe, w tym 6 z bezpośrednim dostępem do katalogu Biblioteki.

Biblioteka oferuje dostęp on-line do zasobów Wirtualnej Biblioteki Nauki (m.in. bazy Elsevier, Springer, Web of Knowledge), dostęp do baz EBSCO oraz dostęp do bazy e-Publikacje Nauki Polskiej. W czytelni dostępne są czasopisma, prasa codzienna, wydawnictwa encyklopedyczne i leksykony, słowniki oraz wszystkie podstawowe podręczniki i skrypty do poszczególnych przedmiotów.

W ramach współpracy z innymi ośrodkami naukowymi studenci mają możliwość korzystania ze zbiorów Politechniki Białostockiej, Uniwersytetu w Białymstoku, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku, Uniwersytetu im. Jana Kazimierza w Bydgoszczy.

Biblioteka PWSiP funkcjonuje w oparciu o system biblioteczny KOHA. Podstawowym źródłem informacji o zbiorach jest katalog elektroniczny, dostępny we wszystkich komputerach na terenie Uczelni oraz dostępny w Internecie. Do czasopism i księgozbioru podręcznego w czytelni użytkownicy mają bezpośredni dostęp, mogą też korzystać z katalogu lub osobistej informacji u bibliotekarza.

W bibliotece mieści się czytelnia na 55 miejsc dla czytelników. W oddzielnym pomieszczeniu znajduje się czytelnia dokumentów elektronicznych z 15 stanowiskami komputerowymi z dostępem do internetu. Na terenie biblioteki czytelnicy mogą pracować na własnych laptopach, korzystając z Internetu bezprzewodowego.

Ponadto, na spotkaniu z zespołem oceniającym studenci wskazali również problemy w działalności biblioteki. W soboty jest otwarta do godziny 14:00, natomiast w niedzielę jest nieczynna. Taka sytuacja szczególnie utrudnia naukę osobom kształcącym się w trybie niestacjonarnym oraz studentom chcącym poszerzyć swoją wiedzę w weekendy. Zespół oceniający dostrzegł również problemy z dostępnością niektórych tytułów zawartych w sylabusie. Studenci mają zapewniony dostęp do sieci Internet, za pomocą infrastruktury eduroam oraz sieci udostępnianej przez uczelnię.

Praktyki zostały przez większość osób obecnych na spotkaniu ocenione jako zadowolające. Zdarzały się opinie, sugerujące że na niektórych praktykach „nic się nie robi”, jednak były to przypadki odosobnione. Obecni na spotkaniu podkreślili, że było to skorelowane z przyporządkowaniem miejsca praktyk przez Uczelnię. System kontroli i zaliczania praktyk uwzględnia efekty kształcenia, jakie zdobywają studenci. Dokumentacja praktyk zawiera szczegółowe informacje na temat ich przebiegu, dzięki czemu można dokonać weryfikacji założonych efektów kształcenia. W ujęciu całościowym studenci mają dobre mniemanie na temat oferty praktyk, jakie przedstawia uczelnia. Kontrowersyjna dla studentów jest kwestia umiejscowienia praktyk przede wszystkim w Łomży lub jej najbliższej okolicy. Studenci na spotkaniu podkreślili, że zdecydowana większość praktyk odbywa się w samej Łomży, co powoduje konkretne problemy, dla osób studiujących w trybie niestacjonarnym, które przez to związane są przez cały tydzień pobytem w miejscu nauczania, przez co utrudnione jest wykonywanie przez nich innych obowiązków. Studenci niestacjonarni podkreślili, że wybór miejsca odbywania praktyk jest dla nich niekiedy fikcyjny, gdyż Uczelnia niechętnie podpisuje umowy z instytucjami spoza Łomży. Kilka osób podniosło kwestię narzucania miejsca praktyk przez uczelnię – nie potwierdza tego jednak dokumentacja związana z praktykami. Zdecydowana większość studentów jest zadowolona tak z miejsca, jak i jakości odbywanych praktyk. Studenci odbywają praktyki w wyznaczonym przez Regulamin Praktyk czasie. Dyrektor Instytutu może wyrazić zgodę na odbycie praktyki w innym terminie, jeżeli student z uzasadnionych przyczyn nie odbył jej w wyznaczonym terminie. Regulamin Praktyk uwzględnia możliwość samodzielnego wyszukiwania praktykodawcy.

Infrastruktura dydaktyczna jest dobrze dostosowana do potrzeb studentów z niepełnosprawnościami. Budynki wyposażone są w windy oraz specjalnie dostosowane toalety i podjazdy. Jedyne zastrzeżenia mogą budzić niektóre drzwi, które z uwagi na swój ciężar są ciężkie w obsłudze dla osób poruszających się niesamodzielnie np. za pomocą wózka inwalidzkiego, bądź kul. Wizytowane sale dydaktyczne oraz biblioteka są w pełni dostępne dla osób niepełnosprawnych. Przedstawiciel Zespołu Oceniającego odbył rozmowę ze studentką niepełnosprawną, która podkreśliła, że warunki dla jej kształcenia są optymalne.

Ocena końcowa 5kryterium ogólnego (ocena: w pełni)
Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

Infrastruktura naukowo-dydaktyczna, od strony materialnej, stoi na wysokim poziomie. Zdarzają się jednak drobne uchybienia w jej wykorzystaniu: źle dobrane godziny prac biblioteki w weekendy, ciasne i duszne sale w nowym kompleksie czy braki w bibliotece pozycji w zakresie literatury obowiązkowej deklarowanej w sylabusie. Warto również podkreślić dobrą sytuację osób z niepełnosprawnościami, które od strony infrastruktury są obsługiwane w sposób optymalny. Zaleca się dostosowanie godzin pracy biblioteki do potrzeb studentów zarówno stacjonarnych jak i niestacjonarnych.

Kryterium 6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Oceniany kierunek zarządzanie jest prowadzony tylko na poziomie studiów I stopnia a zatem uczelnia, nie ma obowiązku prowadzenia badań naukowych. Pomimo to, uczelnia inspiruje prowadzenie badań naukowych, które są niezbędną podbudową procesu dydaktycznego realizowanego w ramach ocenianego kierunku.

Na podstawie oceny parametrycznej jednostek naukowych dokonywanej przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) we wrześniu 2013 roku Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży **uzyskała kategorię B**, w grupie jednostek **NZ1M**, wyprzedzając kilka jednostek z publicznych uczelni. Jest to parametryzacja w grupie Nauki o Zdrowiu, ale na punkty parametryczne składały się także publikacje z zakresu nauk o zarządzaniu.

Badania umożliwiają rozwój młodej kadry dydaktyczno-naukowej, w szczególności tej, dla której uczelnia jest podstawowym miejscem pracy, stanowią przestrzeń dla prób aktywności naukowej studentów (koła naukowe), są formą współpracy uczelni z otoczeniem zewnętrznym (uczelnie, instytucje, przedsiębiorstwa).

Badania naukowe pracowników prowadzących zajęcia na kierunku zarządzanie zasadniczo związane są z uzyskiwaniem przez nich stopni i tytułów naukowych. Koncentrują się głównie wokół przygotowywanych przez nich rozpraw doktorskich, habilitacyjnych czy monografii.

Mając na uwadze powyższe cele uczelnia zapewnia pomoc w postaci niezbędnej infrastruktury i środków na działalność naukową. Obejmuje ona: wydawnictwo naukowe, organizację konferencji i seminariów naukowych, dofinansowywanie uczestnictwa pracowników w konferencjach zewnętrznych, system pomocy materialnej dla pracowników przygotowujących rozprawy awansowe. Integracji naukowej pracowników Uczelni sprzyjają też referaty przygotowywane na konferencje własne i zewnętrzne.

Studenci działający w jedynym kole naukowym w jednostce, podkreślają że dodatkowa aktywność dopełnia proces kształcenia na wizytowanym kierunku. Opracowując badania na potrzeby działania koła studenci wykorzystują w praktyce nabyte efekty kształcenia, podkreślają również rozwój swojej wiedzy umiejętności i kompetencji, poprzez doświadczenie. Odczucia studentów są potwierdzone bogatą dokumentacją dotyczącą ich udziału w projektach badawczych i wystąpieniach na konferencjach. Koło Naukowe Młodych

Przedsiębiorców działa w Instytucie Przedsiębiorczości od 2005 roku i ma bogate dossier swoich aktywności. Niepokoić może jedynie fakt, że spośród 8 osób działających aktywnie w kole, wszystkie są studentami III roku studiów I stopnia, co może spowodować naturalne wygaszenie prac koła. Studenci, którzy byli obecni na spotkaniu z Zespołem Oceniającym stwierdzili, że nie są zainteresowani udziałem w pracach koła ze względu na duże obciążenie ich podstawowymi obowiązkami względem studiów. W maju 2012 roku członkowie koła przeprowadzili badanie ankietowe wśród studentów swojej Uczelni, które dotyczyło skłonności studentów do wykazywania cech przedsiębiorcy. Studenci zrzeszeni w Kole Naukowym Młodych Przedsiębiorców uczestniczą w ogólnopolskich oraz zagranicznych konferencjach i projektach.

Uczelnia aktywnie korzysta z kapitału dostępnego w ramach projektów operacyjnych z funduszy Unii Europejskiej, w mniejszym stopniu przekłada się to na studentów kierunku Zarządzanie, którzy nie są bezpośrednimi beneficjentami nowych inwestycji w sprzęt laboratoryjny, czy innego rodzaju nowe technologie. Uczelnia współpracuje z innymi instytucjami naukowymi, takimi jak Politechnika Białostocka i Uniwersytet Warmińsko-Mazurski. W przypadku otoczenia gospodarczego współpraca opiera się na programach praktyk w odpowiednio przygotowanych, lokalnych przedsiębiorstwach oraz działaniach w ramach tzw. Rady Praktyków. W opinii studentów warto rozważyć wprowadzenie do Rady np. pracujących studentów studiów niestacjonarnych

Ocena końcowa 6kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

Na podstawie oceny parametrycznej jednostek naukowych dokonywanej przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) we wrześniu 2013 roku Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży uzyskała kategorię B, w grupie jednostek NZIM.

Działalność Koła Naukowego Młodych Przedsiębiorców jest imponująca, jeżeli weźmie się pod uwagę liczbę osób aktywnie działających w jego strukturach. Ma duże portfolio działań, które są zróżnicowane. Przykładem dobrych praktyk na PWSliP jest powołanie Rady Praktyków i współpraca w zakresie budowy i oceny efektów kształcenia praktyk zawodowych. W opinii studentów warto rozważyć wprowadzenie do Rady, np. pracujących studentów studiów niestacjonarnych

Kryterium 7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

7.1).

Zasady rekrutacji określone są w PWSliP przez Senat Uczelni. Uchwała nr 37/2012 Senatu PWSliP w Łomży z dnia 31.05.2012 r. w sprawie przyjęcia zasad rekrutacji na rok akademicki 2013/2014, w oparciu o którą prowadzony był nabór kandydatów na kierunek *zarządzanie* w bieżącym roku akademickim, opierała postępowanie kwalifikacyjne na studia pierwszego stopnia na konkursie świadectw dojrzałości. W odniesieniu do kandydatów z tzw. „nową maturą” liczba punktów kwalifikacyjnych ustalana była w oparciu o oceny z języka obcego oraz przedmiotu do wyboru (matematyka, historia, geografia, WOS). Natomiast dla kandydatów ze „starą maturą” następowało przeliczanie tych ocen w oparciu o przyjęty w Uchwale algorytm. Postępowanie kwalifikacyjne prowadzone jest przez Instytutową Komisję Rekrutacyjną. O przyjęciu na studia decyduje pozycja na liście rankingowej. Kierunek jest uruchamiany, jeżeli liczba zakwalifikowanych wynosi co najmniej 30 osób.

Zasady przyjmowania cudzoziemców na studia w PWSliP w Łomży zostały określone w załączniku do Uchwały rekrutacyjnej. Przewidują oni, że na studia pierwszego stopnia przyjmowani są kandydaci legitymujący się świadectwem dojrzałości albo zalegalizowanym lub opatrzonym apostille świadectwem lub innym dokumentem uzyskanym za granicą, uprawniającym do ubiegania się o przyjęcie na studia uznanym za równoważny polskiemu świadectwu dojrzałości. Załącznik ten określa szczegółowo inne wymagania odnoszące się do rekrutowania cudzoziemców oraz sposoby przeliczania ocen.

Instancją odwoławczą od decyzji instytutowych komisji rekrutacyjnych jest Uczelniana Komisja Rekrutacyjna. Podstawą odwołania może być jedynie naruszenia warunków i trybu rekrutacji.

Uczelnia ustaliła na rok akademicki 2013/2014 limity przyjęć na kierunek *zarządzanie*, zarówno na studia stacjonarne, jak na studia niestacjonarne w wysokości 120. W wyniku rekrutacji przyjęto na pierwszy rok 52 osoby na studia stacjonarne i 36 na studia niestacjonarne.

Należy uznać, że zasady przyjęć na studia na ocenianym kierunku są prawidłowe. Umożliwiają one dobór kandydatów posiadających wiedzę i umiejętności niezbędne do uzyskania w procesie kształcenia zakładanych efektów kształcenia i nie zawierają żadnych regulacji dyskryminujących określoną grupę kandydatów. Selekcja nie jest jednak w praktyce prowadzona ze względu na małą liczbę kandydatów. Rozmiary rekrutacji ustalone przez uczelnię uwzględniają jej potencjał dydaktyczny i pozwalają na zachowanie odpowiedniej jakości kształcenia.

W ocenie studentów kryteria rekrutacyjne są przejrzyste i zrozumiałe. Rekrutacja oceniana jest jako obiektywna i sprawiedliwa.. Elektroniczny system rejestracji jest przyjazny dla użytkownika, znajdują się w nim wszelkie potrzebne informacje. Szczególnie warte podkreślenia są przejrzyste sformułowane opisy kierunków oraz procedur – zawarte tak w systemie rejestracyjnym, jak i na stronie internetowej PWSliP. W zasadach rekrutacji są również przewidziane warunki przyjęcia osób z Maturą Międzynarodową, inną maturą zagraniczną oraz laureatów i finalistów olimpiad stopnia centralnego. Sformułowane zasady rekrutacji nie zawierają zapisów dyskryminujących. Ustalone limity rekrutacyjne są realne i odpowiadają możliwościom realizacji toku studiów. Rekrutacja przebiega wedle tych samych kryteriów na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych.

7.2).

System oceny osiągnięć studentów stosowany na kierunku *zarządzanie* prowadzonym w PWSliP w Łomży przewiduje zaliczenie każdego przedmiotu objętego programem studiów.. Nakład pracy i czasu niezbędnego do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia został określony w sylabusie każdego przedmiotu. W rachunku nakładu pracy studenta uwzględnia się udział w zajęciach organizowanych przez uczelnię, przygotowanie do aktywnych form zajęć i wykonanie zleconych zadań, studia literatury przedmiotu, udział w konsultacjach, przygotowanie do egzaminu i udział w nim. Wyrażony w godzinach nakład pracy jest przeliczany na punkty ECTS według przelicznika 1 punkt równa się 25-30 godzinom pracy. Bilans nakładu pracy obejmuje także zestawienie w układzie: czynności wymagające bezpośredniego udziału nauczyciela, czynności nie wymagające bezpośredniego udziału nauczyciela oraz czynności o charakterze praktycznym. Ten ostatni element ma w przypadku ocenianego kierunku kształcenia istotne znaczenie ze względu na zaliczenie go do profilu praktycznego.

Należy stwierdzić, że kalkulacja nakładu pracy i czasu niezbędnego do osiągnięcia zakładanych efektów szczegółowych dla każdego przedmiotu jest prawidłowa. Zawiera ona odpowiednie elementy a struktura aktywności studenta jest właściwa. Ramowy program

studiów zawarty w Uchwale Nr 77/2013 Senatu PWSliP w Łomży z dnia 23.09.2013 r. w sprawie przyjęcia efektów kształcenia oraz programu kształcenia na kierunku Zarządzanie zawiera strukturę modułową obejmującą przedmioty realizowane w ramach modułu oraz liczbę godzin i punktów ECTS przypisanych do każdego przedmiotu i całego modułu. Podaje także łączną liczbę godzin dydaktycznych dla całych studiów i liczbę punktów ECTS. Analiza wszystkich tych zestawień pozwala na stwierdzenie, że program kształcenia na kierunku studiów oceniany z punktu widzenia nakładu pracy i czasu pozwala na osiągnięcie zakładanych ogólnych, specyficznych i szczegółowych efektów kształcenia

Studenci na spotkanie z zespołem oceniającym nie potrafili jednoznacznie określić czy zajęcia mają dobrze określony nakład pracy. W ich przekonaniu na niektórych zajęciach, czas potrzebny na zdobycie określonych efektów kształcenia jest niedoszacowany, co czasami powoduje konieczność ograniczenia zasobu wiedzy, umiejętności i kompetencji jakie przekazywane są na zajęciach. Studenci nie mieli świadomości tego, czym są punkty ECTS i do czego służą w kontekście określania ich nakładu pracy. Kiedy zostali zaznajomieni z tymi zagadnieniami, poinformowali przedstawiciela Zespołu Oceniającego PKA, o tym że przypisane zajęciom punkty bywają nieadekwatne do faktycznego nakładu pracy na nich. W opinii ZO należy rozważyć dyskusję ze studentami prowadzącą do doskonalenia systemu ECTS. Praktyka zawodowa jest zaliczana na podstawie dokumentacji przedkładanej przez studenta. W szczegółowych programach kształcenia określone zostały sposoby zaliczania przedmiotów oraz udział poszczególnych elementów w ostatecznej ocenie. Sposoby weryfikacji osiągnięć studentów są dostosowane do zakładanych celów i efektów kształcenia i motywują do ich osiągania. Motywacyjny charakter oddziaływania wyraża się w szczególności w systematycznym sprawdzaniu wiedzy i umiejętności nabywanych w trakcie zajęć prowadzonych w formie ćwiczeń i wystawieniu ocen cząstkowych za aktywność na nich oraz realizację prac i zadań zleczanych studentom.

Regulamin studiów określa procedury i zasady wystawiania ocen oraz przekazywania studentom informacji o nich. Są to regulacje zapewniające przejrzystość całego systemu i obiektywizm oceniania. Studenci mają zagwarantowaną możliwość wnoszenia odwołań od dokonanej oceny i jej weryfikacji. Wymagania odnośnie zaliczenia przedmiotu i zdania egzaminu końcowego są odpowiednio wystandardyzowane i podane do wiadomości studentów w Regulaminie studiów oraz sylabusach przedmiotów.

Liczba egzaminów ujętych w planie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych jest identyczna i odnoszą się one do tych samych przedmiotów. Studenci zdają w trakcie studiów 21 egzaminów, którymi objęta jest większość przedmiotów podstawowych i kierunkowych oraz niektóre z przedmiotów specjalnościowych. Egzaminy są w sposób dość równomierny rozłożone w poszczególnych semestrach (jeden egzamin w semestrze czwartym wynika z praktyki zawodowej dominującej w tym semestrze). Ich liczba w kolejnych semestrach jest następująca: 5, 3, 4, 1, 5, 3. Takie rozłożenie egzaminów sprzyja systematyczności nauki i równomierności obciążeń w trakcie studiów.

Struktura ocen z letniej sesji egzaminacyjnej w roku akademickim 2012/2013 była następująca: b. dobry – 36,2 %, dobry plus – 15,0 %, dobry – 24,5 %, dostateczny plus – 8,3 %, dostateczny – 14,3 %, niedostateczny – 1,7 %. Oceny dobry i wyższe stanowiły zatem 3/4 wszystkich wystawionych ocen. Ocen niedostatecznych było bardzo mało.. Także oceny z egzaminu dyplomowego były relatywnie wysokie. Wszystkie osoby zdały ten egzamin, przy czym 42 % uzyskało ocenę b. dobry, 13 % ocenę dobry plus, 36 % oceny dobry, 5 % dostateczny plus, a jedynie 4 % oceny dostateczny. W opinii ZO struktura ocen powinna stać się przedmiotem analizy władz Instytutu.

Na podstawie udostępnionej dokumentacji oraz opinii wyrażanych przez studentów podczas spotkania, należy stwierdzić, że system ocen jest przejrzysty, klarowny i obiektywny. Studenci podkreślają, że oceniani są sprawiedliwie. Nie mają również zarzutów wobec

kryteriów ocen, czy też ich przełożenia na faktycznie zdobyte osiągnięcia. Studenci mają możliwość otrzymania informacji na temat popełnionych błędów, które są im wyjaśniane. Każdy student, jeżeli tylko tego potrzebuje, otrzymuje informację zwrotną dotyczącą podstaw, wedle których został oceniony w ten, a nie inny sposób. Studenci PWSliP, podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA, poinformowali że mają do dyspozycji odpowiednią liczbę terminów zaliczeniowych. Wiedzą też, jak ewentualnie wesprzeć swoje starania egzaminem komisyjnym.. Oceny z egzaminów i zaliczeń rejestrowane są w systemie USOS oraz karcie okresowych osiągnięć studenta

7.3).

Instytut Przedsiębiorczości aktywnie uczestniczył w Programie LLP-Erasmus, zwiększa co roku liczbę podpisanych umów, realizowanych mobilności zarówno studenckich jak i dydaktycznych. Od dwóch lat jest współpartnerem w interdyscyplinarnym Kursie Intensywnym IP pod nazwą Inno-Marathon wraz z uczelniami: Obuda University (Węgry), Bifrost University (Islandia), Romanian-American University (Rumunia) i Kemi-Tornio University (Finlandia). Oferta kierowana do studentów kierunku zarządzanie jest komplementarna z kierunkiem studiów. W ramach programu LLP-Erasmus w latach 2008-2013 z Instytutu Przedsiębiorczości wyjechało na studia za granicę łącznie 23 studentów, z czego w ramach Erasmus Programme - 20 studentów, a Intensive Programme – 3 studentów. Studenci wyjeżdżają głównie do Hiszpanii, Finlandii, Portugalii, Litwy i Turcji. Jeżeli chodzi o obsługę i wsparcie studentów starających się o staż lub studia zagraniczne, na spotkaniu z sobą zaangażowaną w programy wymian jak i studentami informacje były zgodne. Studenci są nakłaniani do skorzystania z programów, jednak uczelnia dba o to by rekrutacja była przeprowadzona w sposób sumienny. Szczególną dbałość wykazuje w kwestii egzaminów językowych, będących jedną z decydujących składowych procesu rekrutacji. Pomimo to studenci studiów niestacjonarnych mają bardzo skromną wiedzę na temat systemu ECTS, nie mają informacji na temat możliwości jakie stwarza ten program – nie orientują się również w założeniach. Zdarzają się również problemy z bezproblemową obsługą ludzi wracających (przepisywanie ocen, uznawanie efektów kształcenia etc.) Dobrą praktyką w takich przypadkach może stać się ścisła współpraca pomiędzy uczelnią i samorządem studentów, celem przeprowadzenia szerokiej kampanii informacyjnej, zorientowanej na przedstawienie założeń tak procesu bolońskiego, jak i kwestii mobilności zewnętrznej oraz wewnętrznej. Studenci podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA podkreślili dobrą jakość lektoratów z języka angielskiego, który jest zorientowany na język specjalistyczny, co pomaga w ich przekonaniu dostosować umiejętności do wymagań programów wymian.

Studenci uczestniczący w programach wymian – w tym przedstawiciele koła naukowego – doceniają fakt aktywnej współpracy międzynarodowej prowadzonej przez uczelnię. Umożliwia im to szerokie spojrzenie na efekty kształcenia nabyte w macierzystej uczelni oraz skonfrontowanie ich z doświadczeniami płynącymi z programów wymian. Szczególnie mobilni przedstawiciele koła naukowego zyskują na wyjeździe wiele w aspekcie praktycznym, wymieniając wiedzę, kompetencje i umiejętności z kolegami z zagranicy. Takie praktyki w przekonaniu studentów zasadniczo pomagają im w zwiększeniu swoich kompetencji i umiejętności.

Uczelnia stwarza studentom możliwości studiowania poza podstawowym kierunkiem studiów także na innych kierunkach studiów w PWSliP. Studenci mogą także studiować inne specjalności, poza podstawową oraz inne przedmioty. Decyzję w tych sprawach podejmuje Rektor po zasięgnięciu opinii dyrektorów właściwych instytutów. W przypadku korzystania z takich możliwości poszerzenia kształcenia zastosowanie ma system punktów ECTS. Uczelnia stosuje także zasady przenoszenia osiągnięć studentów zgodnie z Europejskim Systemem

Transferu i Akumulacji Punktów dla celów wymiany międzyuczelnianej, a w szczególności międzynarodowej.

Obecnie z wymiany międzyuczelnianej nie korzysta żaden student ocenianego kierunku, a z wymiany międzynarodowej uczestniczyło 8 osób.

7.4).

Studenci na spotkaniu z członkiem Zespołu Oceniającego PKA podkreślili wysoką jakość obsługi naukowej i dydaktycznej. W percepcji osób, które uczestniczyły w spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA jakość obsługi administracyjnej stoi na najwyższym poziomie. W ich opinii godziny pracy sekretariatów są odpowiednie, zaś wiedza i umiejętności pracowników pomagają w rozwiązaniu wszelkich problemów formalno-prawnych studentów. Studenci dostrzegają wsparcie, tak przy okazji rozwiązywania problemów studenckich, związanych ze studiowaniem, jak i ze sprawami socjalno-bytowymi. Wszystkie niezbędne informacje znajdują się w systemie USOS oraz na stronie internetowej PWSliP. Studenci oceniają elektroniczne platformy wspierające proces kształcenia, jako funkcjonalne. Wykładowcy są dla nich dostępni na konsultacjach oraz drogą elektroniczną (e-mail, często telefon). Nieco gorzej w ich przekonaniu sytuacja ma się w przypadku prac dyplomowych. Studenci wyrazili negatywną opinię w kwestii ograniczonego wyboru promotorów, choć zaznaczyli że po skierowaniu stosownego pisma do Władz Instytutu można uzyskać zgodę na pisanie pracy dyplomowej u innego promotora. Studenci wysoko oceniają wsparcie merytoryczne promotorów, którzy pomagają im w wyborze tematu oraz wypracowywaniu rozwiązań pozwalających na stworzenie i realizację konceptu pracy. . W odczuciu studentów liczebność grup na seminariach dyplomowych umożliwia kultywowanie relacji mistrz-uczeń oraz pozwala na przedstawienie kolejnych etapów prac innym seminarzystom. Uczelnia nie wykorzystuje na wizytowanym kierunku kształcenia na odległość.

Sylabusy są skonstruowane w sposób przejrzysty i zrozumiały. Studenci korzystają z nich przy wyborze zajęć z puli „do wyboru” oraz przy przygotowaniach na kolejne zajęcia w ramach przedmiotu. Studenci na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA podkreślili, że w sylabusach znajduje się wszystko co potrzebne, żeby przygotować się na zajęcia i zaliczenia, przy czym z treścią sylabusów są zaznajamiani przez wykładowcę na pierwszych zajęciach organizacyjnych. Sylabusy zawierają podstawowy opis przedmiotu, zakładane efekty kształcenia, potrzebną do ich realizacji literaturę obowiązkową i rozszerzającą, a także warunki i kryteria zaliczenia. Studenci przyznali, że często liczba pozycji w sylabusach jest nieadekwatna do tego co wykorzystują do nauki. Zasadniczo najczęściej opierają swoją wiedzę na wybranych lekturach z puli książek obowiązkowych, rzadkimi przypadkami jest wykorzystanie większości materiału znajdującego się w sylabusie

Uczelnia podejmuje skuteczne działania mające na celu przekazanie swoim studentom wartości motywujące ich do osiągnięcia lepszych efektów uczenia się. Studenci są kształceni w przekonaniu o tym że są nadzieją dla miasta i najbliższego regionu. Czują wsparcie uczelni oraz doceniają jej regionalny prestiż. Jest to dla nich wysoce motywujące. Uczelnia poprzez szeroką ofertę z zakresu studenckiej mobilności daje studentom poczucie możliwości korzystania z szans. Ostatnim z elementów, jakie wyróżnili studenci jest otwarta i partnerska relacja, jaka jest wytwarzana między nimi a uczelnią. Studenci nie boją się wyrażać swojego zdania o zajęciach, do czego zachęcają ich sami wykładowcy. Wymienione wyżej mechanizmy wraz z przejrzystymi kryteriami dostępu do pomocy materialnej pomagają w osiągnięciu lepszych efektów kształcenia i ich skuteczności.

Programy opieki materialnej i socjalnej w PWSliP są oferowane w zakresie gwarantowanym przez ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym. Dobrą praktyką jest uznawanie w procedurze przyznawania stypendium socjalnego w zwiększonej wysokości potwierdzenia tymczasowego zameldowania, co jest rozwiązaniem zdecydowanie korzystnym dla studentów. Równie

pozytywnym rozwiązaniem jest przyznawanie miejsc w Domu Studenta, w pierwszej kolejności osobom z niepełnosprawnościami. Dobrą praktyką uczelni jest stworzenie własnego funduszu stypendialnego, niestety informacje o nim są słabo dostępne. Studenci obecni na spotkaniu nie wiedzieli gdzie ich szukać, ani jakie są kryteria przyznawania dodatkowych świadczeń. Informacje na temat świadczeń pomocy materialnej oraz sposobu w jaki student może się o nie ubiegać jest przedstawiana podczas dni adaptacyjnych dla studentów I roku oraz dostępna na stronie internetowej Uczelni. W opinii studentów praca administracji wspiera studentów w procesie uzyskania stypendiów, wskazuje i pomaga uzupełnić braki w dokumentacji oraz służy radą. System przyznawania świadczeń jest przejrzysty i dobrze zorganizowany, dzięki czemu pomoc trafia do studentów w terminach, które sami uznają za optymalne, tj. stypendium socjalne w kolejnym miesiącu po złożeniu wniosku, zaś jeżeli chodzi o stypendium rektora dla najlepszych studentów do grudnia roku, w którym złożono wnioski. Taki stan rzecz potwierdzają wydane decyzje administracyjne, znajdujące się w teczkach osobowych studentów. Wątpliwości wzbudza §6 ust. 6a oraz §10 ust. 2 Regulaminu Ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży. Wysokość i tryb wypłacania świadczeń ustala Rektor w porozumieniu z samorządem studenckim. .

Studenci kierunku Zarządzanie mają możliwość uczestniczenia w dodatkowych zajęciach i szkoleniach organizowanych w ramach projektów unijnych realizowanych w Instytucie Przedsiębiorczości. Proponowane studentom kursy, staże, warsztaty oraz szkolenia mają charakter nieodpłatny. Uczelnia o tych inicjatywach, informuje studentów za pośrednictwem swojej strony internetowej o programach i projektach kierowanych do studentów i absolwentów przez podmioty zewnętrzne. Studenci obecni na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA wyrazili pozytywną ocenę dla całego programu. Za szczególnie wartościowe uznali szkolenia z zakresu doradztwa zawodowego oraz warsztat z autopromocji. Uczelnia organizuje również Akademickie Targi Pracy, które mają pomagać studentom w znalezieniu atrakcyjnych dla siebie ofert pracy. Jeżeli chodzi o aspekt kulturowy i społeczny, główną rolę odgrywa aktywność Samorządu Studentów, prowadzącego różnorodne projekty tak kulturalne, jak i społeczne. Uczelnia umożliwia studentom korzystanie ze swojej infrastruktury w ww. celach.

Studenci podczas spotkania z zespołem oceniającym wykazali po stronie słabych stron uczelni wybór przedmiotów ogólnoakademickich, który często jest dla nich wyborem fikcyjnym, z uwagi na to że wiele przedmiotów nie jest uruchamianych ze względu na małą liczbę osób chętnych; oferowanie praktyk odbywających się w zdecydowanej większości na terenie Łomży, co ogranicza studentów spoza tego miasta, szczególnie studiujących niestacjonarnie; Studenci jako słabe strony warunków studiowania podkreślili: Płatny dostęp do dodatkowych certyfikatów językowych; Budynki w nowej części kompleksu są ciasne i duszne; Biblioteka, w weekend, jest otwarta w nieprzystępnych godzinach. Studenci po stronie mocnych stron uczelni wskazali kadrę naukową, która jest otwarta i uatrakcyjnia zajęcia proponowane przez PWSiIP. Studenci doceniają również dostępność wykładowców na konsultacjach oraz w formie elektronicznej; prestiż – który szkoła według studentów ma w okolicy; wstępy do przedmiotów, które realizowane są na pierwszych zajęciach. Służą one przede wszystkim wyjaśnieniu efektów kształcenia, sposobu zaliczenia i kryteriów oceniania;

Studenci podczas spotkania z przedstawicielem zespołu oceniającego wrazili satysfakcję z systemu opieki naukowo-dydaktycznej oraz materialnej. Administracja jest określana jako przyjazna studentowi. Pracownicy administracji są odbierani jako osoby pracowite i chętne do pomocy. Podobnie sytuacja ma się w przypadku Opiekunów Roku, którzy wspierają studentów w rozwiązywaniu problemów związanych ze studium. Rola starostów lat i samorządu studenckiego jest w kwestii rozwiązywania problemów

wskazywana jako element dalszego planu, z którego studenci rzadko korzystają. Godnym podkreślenia faktem, który potwierdza partnerskie traktowanie studentów przez Uczelnię, jest opisywane przez różne osoby sytuacja, dotycząca skarg na sposób prowadzenia jednych z zajęć. Aktywność studencka w tym zakresie - tak w formie ankietowej, jak i składanych ustnie i pisemnie zażaleń – wszczęła proces weryfikacji sposobu prowadzenia jednego z przedmiotów, co przyniosło skutki w postaci zmiany standardów nauczania tego przedmiotu.

Z perspektywy studenckiej wiele rzeczy zostało poprawionych. Studenci na spotkaniu z zespołem oceniającym wskazali na lektoraty z języka angielskiego, jako zajęcia bardzo mocno poprawiające ich wiedzę, kompetencje i umiejętności. W raporcie wizytacyjnym z 2007 podkreślono, że PWSiIP nie prowadzi zajęć w językach obcych. Jest to jednoznacznie korzystna zmiana dla studiujących. Studenci podczas poprzedniej wizytacji wskazali na problem zbyt późnego publikowania siatek zajęć i planów zjazdów. Obecni studenci chwalą uczelnię za optymalne wywiązywanie się z tego obowiązku. Studenci w roku 2007 wskazywali na brak wykładów do wyboru – obecnie są one dostępne w ofercie PWSiIP, niestety wiele z nich nie jest uruchamianych ze względu na małą liczbę chętnych. Studenci wskazali poprzedniemu Zespołowi Oceniającemu na pokrywanie treści, jakie miało miejsce na niektórych zajęciach – obecnie studenci nie dostrzegają takiego problemu. Bardzo dużo wątpliwości w poprzedniej wizytacji wzbudzała kwestia obsługi studentów przez dziekanat Instytutu Przedsiębiorczości. Podczas obecnej wizytacji praca administracji uczelni i instytutu jest oceniana jako jeden z najmocniejszych punktów uczelni. Większość uchybień stwierdzonych w poprzednim raporcie została rozwiązana z korzyścią dla studentów.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

7.1) Zasady rekrutacji na oceniany kierunek studiów są prawidłowe. Uchwały rekrutacyjne podejmowane są we właściwych terminach.

W ocenie studentów zasady i kryteria rekrutacji są przejrzyste i dostępne. Uczelnia wspiera studenta w procesie rekrutacji za pomocą dobrze dostępnych i kompletnych informacji na temat oferty dydaktycznej kierunków. Dokumenty dotyczące rekrutacji są sformułowane w sposób zrozumiały. Elektroniczny system rejestracji jest przyjazny dla użytkownika, znajdują się w nim wszelkie potrzebne informacje. Szczególnie warte podkreślenia są przejrzyste sformułowane opisy kierunków oraz procedur – zawarte tak w systemie rejestracyjnym, jak i na stronie internetowej PWSiIP

7.2) System oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zapewnia przejrzystość i obiektywizm formułowania ocen, a wymagania w nim określone są wystandardyzowane. Na ocenianym kierunku studiów analizy wymaga struktura ocen.

System ocen jest przejrzysty, klarowny i obiektywny. Studenci uważają, że oceniani są sprawiedliwie. Nie mają również zarzutów wobec kryteriów ocen, czy też ich przełożenia na faktycznie zdobyte osiągnięcia. Studenci mają dostęp do informacji na temat kryteriów i zasad oceniania, o których są informowani odpowiednio wcześniej. Studenci są informowani przez nauczycieli akademickich o błędach jakie popełnili podczas egzaminów i zaliczeń,

7.3) Uczelnia jak i Instytut dbają o studencką mobilność. Oferują szeroki wachlarz umów bilateralnych, nie tylko z zakresu programu LLP-Erasmus. Studenci dzięki

wyjazdom zagranicznym mogą w praktyce wykorzystać wiedzę, kompetencje i umiejętności zdobyte w PWSliP. Studenci dzięki programom zagranicznym aktywnie pogłębiają swoją wiedzę, kompetencje i umiejętności. Studenci niestacjonarni mają bardzo skromną wiedzę na temat systemu ECTS

7.4) Jakość obsługi naukowej i dydaktycznej oraz materialnej należy ocenić jako wysoką. Nauczyciele akademicki są dostępni dla studentów, podobnie jak pracownicy administracji. Programy opieki materialnej i socjalnej w PWSliP są oferowane w zakresie gwarantowanym przez ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym. Warty podkreślenia są ulgi w postępowaniu administracyjnym dla studentów z niepełnosprawnością oraz powołanie własnego funduszu stypendialnego.

Kryterium 8. Stosowanie na ocenianym kierunku studiów wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia zorientowanego na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia

8.1).

W Państwowej Wyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży system zapewnienia jakości kształcenia został ustalony i zatwierdzony Uchwałą nr 91/2009 Senatu z dnia 12 listopada 2009 r. w sprawie wprowadzenia wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w PWSliP w Łomży, zmieniony przez Senat w dniu 15 grudnia 2011 r. Uchwałą Nr 115/2011 w sprawie wprowadzenia Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia w PWSliP w Łomży. Uchwały określiły cele i zakres działania uczelnianego systemu zarządzania jakością kształcenia, a także jego organizację i metody weryfikacji jego funkcjonowania. Nadzór nad funkcjonowaniem systemu sprawuje Rektor, a w instytutach - dyrektor. W celu realizacji zadań USZJK powołana została Uczelniana Rada ds. Jakości Kształcenia oraz Instytutowe Komisje ds. Jakości Kształcenia danego kierunku, do realizacji zadań Uczelnianej Rady. Nadzór na pracami tej Uczelnianej Rady sprawuje pełnomocnik rektora ds. zarządzania jakością kształcenia – jednocześnie jako jej przewodniczący.

Wykonując postanowienia tej Uchwały – Rektor Zarządzeniem Nr 9/12 powołał w dniu 31 stycznia 2012 r. - 16 osobową Uczelnianą Radę ds. Jakości Kształcenia oraz 10 Komisji Instytutowych dla prowadzonych w Uczelni kierunków studiów, w tym 9 – osobową Instytutową Komisję ds. Jakości Kształcenia na ocenianym kierunku *zarządzanie*.

W Uczelni oraz w Instytucie Przedsiębiorczości znajduje się dokumentacja potwierdzająca funkcjonowanie tych organów, tj. protokoły z posiedzeń, na których omawiana była problematyka jakości kształcenia, w tym m. in. wyniki przeprowadzanych hospitacji i ankietyzacji pracowników Instytutu Zarządzania prowadzonej wśród studentów i hospitacji zajęć dydaktycznych.

W czasie wizytacji przedstawiono sprawozdania z działalności Komisji ds. Jakości kształcenia za rok 2012/2013 oraz Uchwałę Nr 111/2013 Senatu z dnia 12 grudnia 2013 r. w sprawie przyjęcia sprawozdania Rektora z oceny wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia oraz efektów kształcenia w roku akademickim 2012/2013. Senat Uczelni Uchwałą Nr 11/2014 z dnia 23 stycznia 2014 r. pozytywnie zaopiniował Politykę Jakości Kształcenia w PWSliP w Łomży oraz protokoły z posiedzeń Senatu wraz z listami obecności.

Uczelnia sformułowała Politykę jakości kształcenia w Państwowej Wyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży. Trzeba zauważyć, że uczelnia podkreśla, iż polityka jakości powstała w oparciu o przepisy prawa oraz zalecenia zawarte w Standardach i Wskazówkach dotyczących jakości kształcenia w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego ENQA i jest zgodna ze Strategią Rozwoju Uczelni. Zespół oceniający chce zauważyć, że odwołanie się do europejskich standardów jakości kształcenia jest dobrym ogólnym wzorcem dla budowania kultury jakości kształcenia w tym wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia.

Jako Zasadniczy cel jakości procesu kształcenia uczelnia określiła :

- Stałe doskonalenie oferty edukacyjnej, dostosowane do oczekiwań studentów oraz aktualnych tendencji na rynku pracy;
- Stałe doskonalenie stosowanych metod dydaktycznych w celu realizacji efektów kształcenia;
- zapewnianie wysokiego poziomu merytorycznego i dydaktycznego oraz rozwoju kadry dydaktycznej, naukowo-dydaktycznej, technicznej i administracyjnej;
- Kształtowanie świadomości pracowników naukowo-dydaktycznych, dydaktycznych oraz administracyjnych, dotyczące wpływu jakości ich pracy na jakość kształcenia.

Projakościowe działania obejmują:

- zapewnianie spójności programów kształcenia realizowanych na prowadzonych kierunkach z Krajowymi Ramami Kwalifikacji;
- doskonalenie programów kształcenia w oparciu o konsultacje z interesariuszami zewnętrznymi oraz wewnętrznymi;
- zatrudnianie praktyków w charakterze nauczycieli akademickich;
- badanie losów absolwentów;
- budowanie i rozwój kadry, dla której uczelnia jest pierwszym miejscem pracy;
- zwiększenie umiędzynarodowienia kształcenia i mobilności studentów i pracowników;
- rozszerzenie współpracy z wiodącymi ośrodkami krajowymi i międzynarodowymi w zakresie badań naukowych oraz kontaktów i wymiany kadry i studentów;
- monitorowanie i analizę procesu kształcenia, w tym weryfikację efektów kształcenia, ocenę jakości programów studiów, ocenę jakości metod i warunków prowadzenia zajęć;
- konstruktywną analizę ankietowego badania opinii studentów dotyczącej jakości kształcenia;
- rozbudowę i modernizację infrastruktury dydaktycznej.

Polityka jakości zakłada, iż

a) jakość kształcenia w PWSliP w Łomży jest wdrażana, weryfikowana i doskonalona za pomocą Wewnętrznego Systemu Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia i podlega okresowym przeglądom;

b) w działania zorientowane na zapewnienie i doskonalenie jakości kształcenia zaangażowani są wszyscy członkowie społeczności akademickiej: władze, pracownicy dydaktyczni, naukowo-dydaktyczni, techniczni i administracyjni oraz studenci.

Jak widać polityka jakości określa działania wobec najważniejszych obszarów oceny jakości kształcenia.

Wewnętrzny System jakości kształcenia w PWSliP w Łomży został wprowadzony w roku 2009 a następnie zmodyfikowany w roku 2011 i wdrożony jako Uczelniany System Zarządzania Jakością. Cel wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia nawiązują

do misji Uczelni i zakłada stymulowanie do ciągłego podnoszenia jakości kształcenia w PWSliP w Łomży; podnoszenie poziomu wykształcenia absolwentów PWSliP w Łomży; informowanie o jakości kształcenia w PWSliP w Łomży. Ponadto wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia zakłada monitorowanie i ocenę realizacji efektów kształcenia, zapewnienie wysokiego poziomu i stałego rozwoju kadry dydaktycznej, doskonalenie planów i programów studiów oraz ocenę postaw w relacji student – nauczyciel. Struktura organizacyjna systemu obejmuje dwa szczeble : uczelniany i instytutowy. Na szczeblu uczelnianym strukturę tę wypełnia Uczelniana Rada ds. Jakości Kształcenia a na szczeblu instytutu Komisje ds. Jakości Kształcenia na wszystkich prowadzonych w Instytucie kierunkach studiów. Zespół oceniający otrzymał pełną dokumentację dotyczącą wdrożenia systemu i powołania odpowiednich ciał kolegialnych. Nadzór nad funkcjonowaniem Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia sprawuje Rektor. W skład Uczelnianej Rady ds. Jakości Kształcenia, wchodzi: przewodniczący Instytutowych Komisji ds. Jakości Kształcenia danego kierunku, przewodniczący senackiej Komisji ds. Kształcenia, Kierownik Działu Kształcenia, Kierownik Działu Systemów Komputerowych, Kierownik Działu Współpracy z Zagranicą, przedstawiciel Studium Języków Obcych, przedstawiciel studentów wskazany przez Samorząd Studentów, Kierownik Działu Spraw Studenckich, Kierownik Działu Zarządzania Kadrami, Przedstawiciel Biura Karier.

Do zadań Uczelnianej Rady ds. Jakości Kształcenia w szczególności, należy:

- opracowanie jednolitych procedur służących zapewnieniu i doskonaleniu jakości kształcenia;
  - przedstawianie Rektorowi propozycji działań mających na celu doskonalenie procesu kształcenia;
  - przekazywanie Instytutowym Komisjom ds. Jakości Kształcenia informacji dotyczących wprowadzanych procedur;
  - analizowanie i publikowanie wyników oceny jakości kształcenia przedstawionych przez Instytutowe Komisje ds. Jakości Kształcenia;
  - przedstawianie Rektorowi corocznych sprawozdań z efektów funkcjonowania Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia;
  - wsparcie Instytutowych Komisji ds. Jakości Kształcenia;
- W Instytucie Przedsiębiorczości została powołana Instytutowa Komisja ds. Jakości Kształcenia na kierunku ZARZĄDZANIE. W skład Instytutowej Komisji wchodzi: przewodniczący (dyrektor lub zastępca dyrektora Instytutu lub wskazany przez Dyrektora instytutu nauczyciel), min. 4 nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe kierunku; przedstawiciel studentów z kierunku oraz pracownik Działu Spraw Studenckich odpowiedzialny za kierunek studiów w Instytucie. Nadzór nad Komisją Instytutową sprawuje Z-ca Dyrektora Instytutu. Na szczeblu Instytutu Przedsiębiorczości odpowiedzialność za kompleksowy proces wprowadzania systemu jakości kształcenia ponosi Dyrektor. Określone zostały zadania Komisji którymi są:
- wdrażanie w instytucie opracowanych przez Uczelnianą Radę ds. Jakości Kształcenia procedur służących zapewnieniu i doskonaleniu jakości kształcenia;
  - analizowanie i publikowanie wyników oceny jakości kształcenia;
  - przedstawianie Uczelnianej Radzie ds. Jakości Kształcenia corocznych sprawozdań z efektów działań realizowanych w instytucie na rzecz zapewnienia jakości kształcenia w instytucie;
  - opracowanie programów nauczania w oparciu o zakładane efekty kształcenia;
  - przypisywanie punktów ECTS do efektów uczenia się i ich weryfikacja;
  - dobór typów zajęć i metod dydaktycznych odpowiednich do założonych efektów kształcenia;
  - analiza programów i planów kształcenia realizowanych w instytucie kierunków studiów pod kątem potrzeb współczesnego rynku pracy;
  - zatwierdzanie tematów prac dyplomowych;

-analiza zasad rekrutacji na kierunki studiów realizowane w instytucie;
-przedstawianie propozycji działań mających na celu podnoszenie jakości kształcenia w instytucie.

Wewnętrzny system wyznacza narzędzia do realizacji c zakładanych celów. Są to: przeglądy programowe, studencka ocena jakości nauczania – ankietyzacja, ocena programu i toku studiów dokonywana przez studentów kończących studia i absolwentów, hospitacje zajęć dydaktycznych, okresowa ocena nauczycieli akademickich. Zakłada się również ocenę skuteczności i możliwość modyfikacji. Uchwały Senatu i Zarządzenia Rektora określają procedury związane z poszczególnymi zadaniami oraz osoby odpowiedzialne za realizację tych zadań.

Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia Instytutu Przedsiębiorczości na kierunku *zarządzanie* uwzględni działania obejmujące :

a) weryfikację efektów kształcenia

Weryfikacja ta obejmuje: ocenę efektów kształcenia w stosunku do wymogów KRK, weryfikację efektów na poziomie przedmiotu, w oparciu o wyniki osiągnięte przez studentów, w tym w procesie dyplomowania jak i praktyk zawodowych. W roku akademickim 2011/2012 formułowanie efektów kształcenia dla kierunku *zarządzanie*, ich zgodność z KRK oraz dostosowanie do nich programów nauczania było przedmiotem dyskusji i analiz osób tworzących Minimum Kadrowe kierunku *Zarządzanie*. Od roku akademickiego 2012/2013 zadania te przejęła Instytutowa Komisja ds. Jakości Kształcenia co potwierdza przedstawiona dokumentacja.

W procesie tworzenia, ewaluacji i udoskonalania efektów kształcenia określonych na poziomie kierunku *zarządzanie* a następnie na poziomie poszczególnych przedmiotów do oceny stosowano matryce efektów kształcenia odniesione do efektów obszarowych nauk społecznych jak i weryfikując przyporządkowania między efektami szczegółowymi a kierunkowymi. Ważnym instrumentem oceny stosowanym w Instytucie Przedsiębiorczości jest opracowany formularz, który został wypełniony dla każdego przedmiotu przez nauczyciela Prowadzącego przedmiot. W wyniku tej weryfikacji zostały podjęte działania korygujące jak np. modyfikacja treści programowych, formy zajęć, sposobów weryfikacji efektów. Zespół oceniający otrzymał do wglądu wyniki tej weryfikacji. Weryfikacja końcowych efektów kształcenia odbywa się poprzez proces dyplomowania.

Na kierunku *zarządzanie* obowiązują przyjęte zasady dyplomowania oraz opracowane standardy prac licencjackich. Tematy prac licencjackich zatwierdza Instytutowa Komisja ds. Jakości Kształcenia. Ujednolicane są zasady przeprowadzania i oceny z egzaminu dyplomowego a także arkusze recenzji tych prac. W celu weryfikacji samodzielności napisanej pracy magisterskiej stosowany jest system Plagiat. Studenci są informowani o nietolerowaniu przejawów patologicznych zjawisk związanych z procesem kształcenia. Na kierunku *zarządzanie* realizowany jest przedmiot Ochrona własności intelektualnej, na którym omawiane są między innymi zagadnienia dotyczące ochrony praw autorskich wskazując przy tym na naganność przepisywania tekstów autorskich i traktowania ich jako własne. W przypadku prac licencjackich i magisterskich taką ochronę daje stosowanie systemu Plagiat. Ponadto prowadzący seminarium w trakcie zajęć poruszają kwestie zasad etycznych przy pisaniu prac dyplomowych.

b)ocena kadry akademickiej

Wewnętrzny system przewiduje ocenę jakości kadry akademickiej w tym na kierunku *zarządzanie* poprzez: ankietyzację studentów, hospitacje zajęć, okresową ocenę nauczycieli. Ocena jakości nauczania dokonywana jest przez studentów poprzez wypełnienie Kwestionariusza Oceny Jakości Nauczania. Każdy przedmiot podlega ocenie nie rzadziej niż

raz na dwa lata. Nadzór nad przeprowadzaniem ankiety studenckiej oraz w zakresie oceny nauczycieli akademickich ma Pełnomocnik Rektora ds. Jakości Kształcenia lub Rektor. Ankiety wypełniane są przez studentów drogą elektroniczną poprzez system USOSweb. Student ma możliwość zamieszczenia szczegółowych komentarzy. Dostęp do wyników mają także nauczyciele akademicy i Dyrektorzy Instytutów. Wyniki ankiet są podstawą do podejmowania działań przez Dyrektora Instytutu w obszarze doskonalenia procesu kształcenia co określa Zarządzenie Rektora nr 57/13 z dnia 23.09.2013 r. Zespół oceniający zapoznał się z wynikami ankietyzacji. Opracowane zostały wyniki syntetyczne dla poszczególnych przedmiotów. W rozmowie z Instytutową Komisją ds. Jakości kształcenia podkreślano, iż na podstawie ankiet dyrektor Instytutu podjął kilka decyzji dotyczących zmiany obsady zajęć.

Stałym instrumentem do oceny kadry a tym samym procesu dydaktycznego są hospitacje zajęć dydaktycznych osób prowadzących zajęcia na kierunku zarządzanie. Hospitacje dokonywane są według harmonogramów opracowanych, przez Instytutową Komisję ds. Jakości Kształcenia (wg. wzoru karty Okresowej Hospitacji Zajęć), a także w reakcji na słabe wyniki ankietyzacji. Hospitacje prowadzone są przez Dyrektora Instytutu, jego zastępcę lub osobę wskazaną przez Dyrektora Instytutu. Zespół oceniający zapoznał się z arkuszami hospitacyjnymi. Plan hospitacji jest realizowany. Uwagi osób prowadzących hospitacje są na ogół konstruktywne, choć zdarzają się opinie wyłącznie pozytywne. Ocenie podlegają takie aspekty realizowanych zajęć dydaktycznych jak: zgodność realizacji zajęć z programem przedmiotu, organizacja zajęć, sposób prezentowania treści przez prowadzącego zajęcia oraz wykorzystanie pomocy naukowo-dydaktycznych.

W Instytucie stosowana jest systematycznie, zgodnie z przepisami ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym oraz Statutem Uczelni okresowa ocena nauczycieli akademickich. Nauczyciel akademicki dokonuje samooceny na Arkuszu Oceny Okresowej Nauczyciela Akademickiego. Oceniana jest działalność naukowa, dydaktyczna i organizacyjna. W ocenie wyników pracy nauczycieli akademickich uwzględniane są wyniki studenckiej oceny jakości nauczania oraz hospitacji zajęć co znajduje potwierdzenie w odpowiedniej uchwale Senatu.

c) przeglądy programowe

Wewnętrzny system zakłada systematyczne przeglądy programowe. Przeglądu dokonuje: kadra akademicka, Instytutowa Komisja ds. Jakości Kształcenia. W Instytucie Przedsiębiorczości przeglądy odbywają się na ogół raz w roku akademickim. Analiza programów nauczania i planów studiów dokonywana jest pod kątem oceny ich zgodności z obowiązującymi regulacjami prawnymi i potrzebami regionalnego rynku pracy. Oceny programów studiów są podstawą aktualizacji sylabusów, dokonywanej przez koordynatorów poszczególnych przedmiotów. Dyskusje z poszczególnych grupach interesariuszy doprowadziły do istotnych zmian programowych na kierunku *zarządzanie*. Główne kierunki tych zmian to: wybór profilu z praktycznego, w miejsce ogólnoakademickiego, bardziej właściwego, dla misji Uczelni; zwiększenie wymiaru praktyk zawodowych; uwzględnianie sugestii ze strony praktyków, dotyczących programu studiów (zarówno przedmiotów realizowanych, jak i treści w nich zawartych); zatrudnianie do realizacji zajęć dydaktycznych o charakterze praktycznym dydaktyków, będących jednocześnie praktykami; urealnienie punktów ECTS do faktycznego nakładu pracy studenta; koncentracja na formułowaniu zamierzonych efektów kształcenia oraz sprawdzaniu ich uzyskania.

d) badanie losów zawodowych absolwentów

Na kierunku *zarządzanie* przeprowadzono pilotażowe badanie losów absolwentów. Badanie studentów kończących studia prowadzi Biuro Karier. Nadzór nad przebiegiem monitorowania losów absolwentów sprawuje Prorektor ds. Dydaktyki i Spraw Studenckich.

Badania przeprowadzane są od 2009 roku (dla kierunku zarządzanie od roku 2011) – badanie pilotażowe, każdego roku były wprowadzane zmiany dotyczące ankiety, czy też sposobu jej przeprowadzania. Opracowano raport „Badanie Losów Zawodowych Absolwentów”, który przekazano Uczelnianej Radzie ds. Jakości Kształcenia oraz Dyrektorów Instytutu.

Procedura badania losów absolwentów dotyczy oceny sytuacji absolwentów na rynku pracy: przebiegu kariery zawodowej, w tym doświadczeń związanych z pierwszą pracą, oceny zrealizowanego programu studiów pod względem przygotowania do podjęcia pracy, satysfakcji z ukończenia danego kierunku studiów, podstawowych danych demograficznych. Pytania zawarte w ankiecie zostały sformułowane tak, aby możliwe było uzyskanie informacji o ewentualnych potrzebach zmian dostosowujących kierunki studiów i programy kształcenia do potrzeb rynku pracy. Ankieta obejmuje absolwentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Ankieta jest wysyłana do każdego absolwenta danego rocznika. W praktyce jednak nie spełnione jest założenie badania pełnej populacji absolwentów, gdyż część studentów nie wyraża zgody na udział w badaniu. Wyniki badań pilotażowych nie przyniosły istotnych informacji pozwalających na doskonalenie programu kształcenia.

e) ocena studentów

Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia uwzględnia podstawowe zasady oceny studentów. Istotne informacje dotyczące warunków zaliczania przedmiotów znajdują się w sylabusach. Sylabusy są dostępne dla studentów i na stronie USOSweb. W systemie USOS student może zapoznać się z opisem i oceną efektów kształcenia, wymaganiami wstępnymi koordynatora przedmiotu, treściami kształcenia oraz formami i kryteriami weryfikacji efektów oraz sposobem wyliczenia oceny końcowej w przypadku przedmiotu wieloskładnikowego. Również z przypisanymi punktami ECTS w tym aspekcie ze strukturą nakładu pracy studenta.

System oceny studentów, jak i też zasad zaliczania semestru i roku akademickiego określony jest w Regulaminie studiów PWSliP w Łomży. Oceny z egzaminów i zaliczeń rejestrowane są w systemie USOS w formie elektronicznej oraz karcie okresowych osiągnięć studenta. Ocenę tę wpisuje koordynator przedmiotu. System ten obowiązuje od roku akademickiego 2012/2013. W celu realizacji założonego poziomu jakości kształcenia student jest informowany szczegółowo przed zajęciami o wymogach i kryteriach zaliczenia przedmiotu.

Narzędziem weryfikującym efekty kształcenia jest ocena formująca, która pomaga zdefiniować okresowe osiągnięcia studenta, umożliwi identyfikację braków w wiedzy i umiejętnościach oraz podsumowująca, służąca do oceny efektów kształcenia.

Zespół oceniający zapoznał się ze sprawozdaniami Instytutowej Komisji ds. jakości kształcenia od roku akademickiego 2010/2011 dotyczących ocen jakości kształcenia na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych. Ocena uwzględniała analizę programu studiów, studencką ocenę jakości kształcenia, omówiono syntetyczne wyniki ankietyzacji według przedmiotów, oraz w grupach: wykłady i ćwiczenia. Oceniono średnie wyniki ocen nauczycieli z takich obszarów jak: przygotowanie do zajęć, umiejętności przekazywania wiedzy, aktywizowanie studentów, punktualność, obiektywizm ocen, kulturę osobistą.

- ocena efektywności systemu zapewnienia jakości kształcenia w zakresie analizy efektów kształcenia i mechanizmów służących monitorowaniu i doskonaleniu programu kształcenia, w tym dostosowywania do zmieniających się potrzeb interesariuszy zewnętrznych oraz *potrzeb i możliwości* interesariuszy wewnętrznych.

Instytutowa Komisja ds. Jakości Kształcenia na spotkaniu z zespołem oceniającym przedstawiła najważniejsze spostrzeżenia dotyczące funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. Przedstawiła działania podjęte w ostatnim roku akademickim zmierzające do doskonalenia jakości kształcenia, tj.:

- modyfikacja i doskonalenie formularzy ankiety oceny okresowej pracownika, ankiety hospitacji zajęć dydaktycznych, badania losów absolwentów, ankiety oceny zajęć dydaktycznych przez studentów;
- opracowanie instrukcji dotyczącej wykorzystania w/w formularzy do poprawy jakości kształcenia;
- poszerzenie oferty kształcenia kierunku *Zarządzanie* o nowe specjalności: Rachunkowość w zarządzaniu, Zarządzanie projektami, Zarządzanie logistyką w przedsiębiorstwie jako odpowiedź na zapotrzebowanie praktyki gospodarczej;
- opracowanie zasad weryfikacji efektów kształcenia pod kątem możliwości ich osiągnięcia i metod mierzenia;
- walidacja punktów ECTS na poziomie poszczególnych przedmiotów;
- analiza ocen uzyskiwanych przez studentów z poszczególnych przedmiotów i analiza przyczyn uzyskiwania wyników znacząco odbiegających od ocen średnich; i w takich przypadkach podejmowano następujące działania: hospitacje, rozmowy, podejmowanie działań naprawczych;
- weryfikacja prac dyplomowych – powtórna ocena ok. 10 % prac obronionych na kierunku pod kątem prawidłowości formalno-merytorycznej i poprawności recenzji;
- zorganizowanie konkursu na najlepszą pracę dyplomową w Instytucie Przedsiębiorczości, która powstała w oparciu o współpracę z praktyką;
- wykorzystanie opinii Rady Praktyków Instytutu Przedsiębiorczości uczestniczącej aktywnie w procesie tworzenia programów kształcenia, dyplomowania, praktyk zawodowych i prowadzeniu zajęć dydaktycznych o charakterze praktycznym;
- zwiększono wymiar praktyk zawodowych do 12 tygodni;
- przygotowywanie prac dyplomowych we współpracy z gospodarką;
- przygotowanie do weryfikacji efektów uzyskiwanych na praktykach zawodowych;
- analiza ankiety oceny studenckiej i ankiety badania losów absolwentów i wykorzystanie tych informacji do doskonalenia programów kształcenia;
- upowszechnianie wyników ankiet wśród studentów;
- włączanie studentów w prace Instytutowej Komisji ds. Jakości Kształcenia.

Sprawozdania z działalności Instytutowej Komisji ds. Jakości kształcenia gromadzone są w Instytucie. Są one przedmiotem obrad Rady Instytutu oraz Senatu uczelni. Wyniki monitorowania poszczególnych obszarów oceny jakości kształcenia są dostępne dyrektorom Instytutu oraz kadrze. Studenci mają dostęp do wielu informacji z zakresu jakości jak : efekty kształcenia, sylabusy programy studiów, syntetyczne wyniki ocen kadry.

8.2).

Studenci uczestniczą w budowaniu kultury jakości kształcenia. Są członkami ciał kolegialnych w których toczą się dyskusje nad jakością kształcenia a także zapadają decyzje w tych sprawach. Kadra akademicka jest zaangażowana w modyfikację koncepcji kształcenia kierunku zarządzanie jak i w konkretne przedsięwzięcia projakościowe jak np. udział w projekcie unijnym i jego wpływie na jakość procesu dydaktycznego. Spotkanie zespołu oceniającego z kadrami akademicką potwierdziło społeczną świadomość kadry co do roli jakości kształcenia w rozwoju kierunku. W budowaniu kultury jakości kształcenia biorą udział interesariusze zewnętrzni.

Powołana Rada Praktyków Instytutu Przedsiębiorczości PWSliP w Łomży działa w celu zacieśnienia współpracy nauki z biznesem i stanowi gremium doradcze i opiniujące dla władz i pracowników naukowo-dydaktycznych Instytutu. Skład Rady Praktyków Instytutu Przedsiębiorczości PWSliP w Łomży tworzą przedstawiciele prestiżowych lokalnych firm, banków a także władz samorządowych i instytucji. Zespół oceniający otrzymał do wglądu

dokumentację z posiedzeń Rady. Tematyka posiedzeń dotyczyła efektów kształcenia w tym ich zasadności, praktyk zawodowych i ich roli w kształceniu na profilu praktycznymi. Rozmowy z kadra akademicką oraz przedstawiona dokumentacja potwierdza udział interesariuszy zewnętrznych w budowie kultury jakości kształcenia.

Studenci kierunku Zarządzanie w Państwowej Wyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości są zainteresowani jakością kształcenia. Spotkanie ze studentami pokazało jednak, że brakuje im wprawienia teoretycznego. Nie przeszkadza to jednak studentom w wywieraniu wpływu na kształt zajęć, co sami podkreślają. Problemem wydają się być bardziej kwestie teoretyczne, aniżeli praktyczne. Jeżeli chodzi o przedstawicieli studentów w organach kolegialnych uczelni i jednostki, dokumentacja wskazuje na małe zaangażowanie samorządu studentów w prezentowaniu stanowiska studentów. Głównym problemem zdaje się być jednak kwestia specyfiki jednostki, która ze względu na prowadzenie studiów na pierwszym poziomie kształcenia, ma obiektywne trudności w wypracowaniu mocnych struktur samorządu studentów. Niepokoi jednak fakt, że w przekonaniu jednego z przedstawicieli Instytutowej Komisji Jakości Kształcenia studenci nie są w stanie uczestniczyć szerzej w procesie kreowania i ewaluacji zakładanych celów i efektów kształcenia. W dobrze pojmowanym interesie jednostki i uczelni jest aktywizacja i edukowanie studentów w zakresie jakości kształcenia, dzięki czemu uczelnia może zyskiwać dodatkowe bodźce do zmiany swojej oferty dydaktycznej. Niewątpliwie rzetelna opinia interesariuszy wewnętrznych pomoże w lepszym planowaniu strategii działań na Uczelni i kierunku.

Przedstawiciele Samorządu Studentów uczestniczą w spotkaniach PSRP. Nie przekłada się to jednak na zwiększanie świadomego wpływu studentów na jakość kształcenia, optymalizację osiąganych efektów kształcenia i ich dostosowywanie do aktualnego poziomu wiedzy i wymagań otoczenia społeczno-gospodarczego, w tym rynku pracy. Samorząd Studentów zdaje się mieć nieco odmienne cele skoncentrowane wokół wydarzeń promocyjno-eventowych, co potwierdzają spotkania z przedstawicielami studentów, jak i z samymi żakami – którzy o działalności samorządu wiedzą bardzo niewiele.

Tabela nr 1. Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia (odrębnie dla każdego poziomu kompetencji).

Zakładane efekty kształcenia	program i plan studiów	Kadra	infrastruktura dydaktyczna/ biblioteka	działalność naukowa	działalność międzynarodowa	organizacja kształcenia
Wiedza	+	+	+	+	+	+
umiejętności	+	+	+	+	+	+
kompetencje społeczne	+	+	+	+	+	+

- + - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
- +/- - budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

8.1) Zarządzanie jakością na kierunku *zarządzanie* jest podporządkowane strukturze organizacyjnej Uczelni oraz wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. W Instytucie Przedsiębiorczości zadania wewnętrznego systemu realizuje Komisja ds.

Jakości Kształcenia oraz społeczności akademicka. Dokonywane są przeglądy programowe, weryfikowane są efekty kształcenia, dokonuje się systematyczne oceny kadry i procesu dydaktycznego. Wprowadza się działania doskonalące jakość procesu dydaktycznego.

8.2) W budowaniu kultury jakości kształcenia bierze udział kadra akademicka, władze Instytutu i Uczelni, studenci oraz przedstawiciele pracodawców. W Instytucie powołana została Rada Praktyków która współpracuje z Instytutem w zakresie jakości kształcenia.

9. Podsumowanie -

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	Wyróżniająco (6)	w pełni (5)	Znacząco (4)	Częściowo (3)	Niedostatecznie (2)
1. koncepcja rozwoju kierunku		X			
2. cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3. program studiów		X			
4. zasoby kadrowe		X			
5. infrastruktura dydaktyczna		X			
6. prowadzenie badań naukowych		X			
7. system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8. wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

Kierunek zarządzanie w wizytowanej Uczelni ma pełne szanse rozwoju. Szanse te wzmacnia wprowadzenie kształcenia o profilu praktycznym. Zgodnie z najnowszymi prognozami dotyczącymi rynku pracy w Polsce do roku 2020 należy uznać kierunek zarządzanie za zgodny z długofalowym zapotrzebowaniem rynku pracy. W województwie podlaskim zgodnie z diagnozą dokonaną w ramach opracowywania Strategii Województwa

Podlaskiego do roku 2020, a w szczególności Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 -2020 zakłada się wzrost zapotrzebowania rynku pracy na pracowników ze sfery zarządzania i administracji. Stąd kluczowym warunkiem skuteczności kształcenia na kierunku Zarządzanie będzie stałe dostosowywanie efektów kształcenia do potrzeb praktyki, obejmujące także modyfikację oferowanych specjalności. Instytut Przedsiębiorczości dostosowuje koncepcje kształcenia do takich wyzwań. Kierunek ma szansę rozwoju z uwagi na potrzeby lokalne oraz strategię Uczelni. W Instytucie działa wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia który skutecznie buduje jakość kształcenia. Szczególnej troski wymaga rozwój własnej kadry akademickiej, kontynuacja współpracy z lokalnym rynkiem pracy oraz realizacja zamierzeń określonych w projekcie „Wspieramy praktyków-współpraca nauka- biznes”.